

ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים

עושה שמים וארץ

עזרי מעם ה'

כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא

ספר

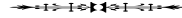
שולחן ערוך אורח חיים

מחבר עם רמ"א

לפני זקנים עם נערים

בכרך קטן למען ישאווהו בחיקם

להגות בו בכל עת ובכל מקום כאשר יחנו או יסעו

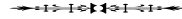
זה השלחן אשר לפני ה' אשר ערכו המחברים הקדושים

מרן רבינו יוסף קארו זיע"א

ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ

ורבינו משה איסרליש זיע"א

ובני ישראל יוצאים ביד רמה

הלכות סוכה

הלכות לולב

מחולק לשלשים יום קודם חג הסוכות
שני עמודים ליום
שואלין ודורשין בהלכות הרגל קודם הרגל שלשים יום

יוצא לאור בעזרה שית על ידי:

מפעל עולמי ללימוד שו"ע א"ח – מחבר עם רמ"א

מטרת המפעל:

לקנות ידיעה יסודית בהלכות אורח חיים בדקות
ספורות בלבד – ולזכות להיות בן עולם הבא

אלול תשס"ה לפ"ק – ברוקלין ניו יארק יע"ו

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו

תערוך לפני שולחן נגד צורדי דשנת בשמן ראשי כוסי ליה

מים שחורב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד

הוצאת:

העצה הכי גדולה לזכות בדין בימים הנוראים.
ללמוד שו"ע אורח חיים מחבר עם רמ"א. שהיא
תורה לשמה. (ראה בקונטרס מרן הב"י והרמ"א)

מצוה גדולה לזכות את הרבים

לפרסם את הלימוד שו"ע אורח חיים – מחבר עם רמ"א
בבתי כנסיות – בבתי מדרשות – בשמחות – לכל החברים וידידים
ולכל אחד ואחד מישראל – לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא"
ע"י לימוד "הלכה" בכל יום – שהוא תורה לשמה
וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים

הפצה ראשית:

MIFAL ORACH CHAYIM

4620 12 AVE.

BROOKLYN NY 11219

1 (347) 683-5939

בקשה ותודה מראש

כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כך אי אפשר לספר בלי שגיאות, ועל כן בקשתינו מאת
הלומדים, שאם ימצאו שגיאה, יואילו להעביר לנו על מנת לתקנה במהדורה הבאה בע"ה.
טעל. למסירת תיקונים הגהות והערות: 1 (347) 683-5939

שלחן ערוך

לפני זקנים עם נערים
בכרך קטן למען ישאווהו בחיקם
להגות בו בכל עת ובכל
מקום כאשר יחנו או יסעו

קצרו כיתה"כ יוסף קאלו יזיא ככה"כ
אפרים קצרו זכ"ל :

כדפס בטעון רב עם תוספת באור קמלות

במנות האתן מוסר אל"טגדרה גדלני זכנינו

פה ויניציא

שער שו"ע ויניציא
שנת של"ח לפ"ק

שלחן ערוך

לפני זקנים עם נערים
בכרך קטן למען ישאווהו בחיקם
להגות בו בכל עת ובכל
מקום כאשר יחנו או יסעו

קצרו כיתה"כ יוסף קאלו זכ"ל
אפרים קאלו זכ"ל :

כדפס בטעון רב עם תוספת באור קמלות

אבן העזר

במנות מוסר אל"טגדרה גדלני זכנינו

פה ויניציא

שער שו"ע ויניציא
שנת של"ד לפ"ק

תפלה קודם למועד השולחן ערוך:

הנני רוצה ללמוד, כְּדֵי שִׁבְיָאֲנִי הַתְּלִמּוּד הַזֶּה
לְיָדֵי מַעֲשֵׂה, וְלְיָדֵי מַדּוּת יִשְׂרָאֵל, וְלְיָדֵי יְדִיעַת
הַתּוֹרָה. וְהַרְיֵנִי עוֹשֵׂה לְשֵׁם יְחִוּד קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ
הוּא וְשְׂכִינְתָּהּ בְּשֵׁם יְהו"ה וּבְשֵׁם אֲדֹנָי
מְתִיחָדִים יֵאָהֲרֹנָה"י עַל יְדֵי הַנַּעֲלָם בְּדַחִילוֹ
וְרַחֲמֵנוּ בְּיַחְדָּא שְׁלוֹם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל.

מפתח הסימנים

הלכות סוכה

סימן תרכה. ובו סעיף אחד.....ה

סימן תרכו – העושה סוכה תחת האילן או תחת הגג. ובו ג' סעיפים.....ה

סימן תרכז – דיני הישן בסוכה. ובו ד' סעיפים.....ז

סימן תרכח – דיני סוכה שתחת סוכה. ובו ג' סעיפים.....ח

סימן תרכט – ממה צריך להיות הסכך. ובו ו"ט סעיפים.....ט

סימן תרל" – דיני דפנות הסוכה. ובו ו"ג סעיפים.....יג

סימן תרלא – סוכה שחמתה מרובה מצלתה. ויתר דיני הסכך. ובו ו' סעיפים.....ין

סימן תרלב – דברים הפוסלים בסכך. ובו ד' סעיפים.....כ

סימן תרלג – דין גובה הסוכה. ובו ו' סעיפים.....כא

סימן תרלד – שלא תהיה פחות מן שבעה על שבעה. ובו ד' סעיפים.....כג

סימן תרלה – דין סוכת גנב"ך ורקב"ש. ובו סעיף אחד.....כג

סימן תרלז – דין סוכה ישנה. ובו ב' סעיפים.....כד

סימן תרלז – דין סוכה שאוליה וגזוליה. ובו ג' סעיפים.....כה

סימן תרלח – סוכה ונויה אסורין כל שבעה. ובו ב' סעיפים.....כו

סימן תרלט – דיני ישיבת סוכה. ובו ח' סעיפים.....כז

סימן תרמ – מי הם הפטורים משיבת סוכה. ובו ו' סעיפים.....ל

סימן תרמא – שאין מברכין שהחיינו על עשיית הסוכה. ובו סעיף אחד.....לג

סימן תרמב – אם הל' יום ראשון של סוכות להיות בשבת לענין ברכת מעין שבע. ובו סעיף אחד.....לג

סימן תרמג – סדר הקידוש. ובו ג' סעיפים.....לד

סימן תרמד – סדר הל' כל ימי החג. ובו ב' סעיפים.....לה

הלכות לולב

סימן תרמה – דיני לולב. ובו ט' סעיפים....לה

סימן תרמו – דיני הדס. ובו ו"א סעיפים.....לו

סימן תרמז – דיני ערבה. ובו ב' סעיפים....לז

סימן תרמח – דברים הפוסלים באתרוג. ובו כ"ב סעיפים.....מ

סימן תרמט – דברים הפוסלים בארבעה מינים. ובו ו' סעיפים.....מג

סימן תרנ – שיעור הדם וערבה. ובו ב' סעיפים.....מו

סימן תרנא – נטילת הלולב וברכתו. ובו מ"ו סעיפים.....מז

סימן תרנב – זמן נטילת לולב. ובו ב' סעיפים.....נ

סימן תרנג – הדם אסור להריח בו. ובו ב' סעיפים.....נא

סימן תרנד – שיכול להחזיר הלולב במים ביום טוב. ובו סעיף אחד.....נא

סימן תרנה – גוי שהביא לולב. ובו סעיף אחד.....נב

סימן תרנו – שצריך לחזור אחרי הידור מצוה בקניית האתרוג. ובו סעיף אחד.....נב

סימן תרנז – דין קמן היודע לנענע לולב. ובו סעיף אחד.....נג

סימן תרנח – דיני לולב ביום טוב ראשון. ובו ט' סעיפים.....נג

סימן תרנט – סדר קריאת התורה בסוכות. ובו סעיף אחד.....נה

סימן תרס – סדר היקף הבימה. ובו ג' סעיפים.....נה

סימן תרסא – בליל יום טוב שני אומר שהחיינו לפני ברכת לישב בסוכה. ובו סעיף אחד.....נו

סימן תרסב – סדר תפלת יום ב' של סוכות. ובו ג' סעיפים.....נו

סימן תרסג – סדר תפלת חול המועד. ובו ג' סעיפים.....נז

סימן תרסד – סדר יום הושענא רבה. ובו ו"א סעיפים.....נח

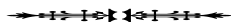
סימן תרסה – אתרוג אסור לאכול בשביעי. ובו ב' סעיפים.....סא

סימן תרסו – דיני סוכה ביום השביעי. ובו סעיף אחד.....סא

סימן תרסז – סוכה ונוייה אסורין גם כל שמיני. ובו סעיף אחד.....סב

סימן תרסח – סדר תפלת ליל שמיני ויומו. ובו ב' סעיפים.....סג

סימן תרסט – סדר יום שמחת תורה. ובו סעיף אחד.....סג

ספר שו"ע אורח חיים

הלכות סוכה, והלכות לולב

מחבר עם רמ"א

מחולק לשלשים יום קודם חג הסוכות

שני עמודים ליום

סדר הלימוד ליום יד אלול
יום א' משלשים יום קודם חג הסוכות

הלכות סוכה

סימן תרכה, ובו סעיף אחד

א. בסכות תשבו שבעת ימים וגו' כי בסוכות הושבתי את בני ישראל הם ענני כבוד שהקיפם בהם לבל יכם שרב ושמש. ומצוה לתקן הסוכה מיד לאחר יום כפור דמצוה הבאה לידו אל יחמיצנה (מהרי"ל):

סימן תרכו – העושה סוכה תחת האילן או תחת הגג, ובו ג' סעיפים

א. (אין לעשות סוכה תחת בית או אילן). והעושה סוכתו תחת האילן יש אומרים שאם האילן צלתו מרובה מחמתו פסולה בכל ענין אף אם הסוכה צלתה מרובה מחמתה אבל אם האילן חמתו מרובה מצלתו אם הסוכה צלתה מרובה מחמתה בלא אילן כשרה אפילו לא

השפיל הענפים למטה לערבם עם סכך הסוכה אבל אם אין הסוכה צלתה מרובה מחמתה אלא על ידי האילן צריך שישפיל הענפים ויערבם עם הסכך בענין שלא יהיו ניכרים ויהא סכך רבה עליהם ומבטלן ויש אומרים שאפילו אם הסוכה צלתה מרובה מחמתה בלא האילן והאילן חמתו מרובה מצלתו אם ענפי האילן מכוונים כנגד סכך הכשר פסולה בין שהאילן קדם בין שהסוכה קדמה כיון שענפי האילן מכוונים כנגד סכך הכשר. הגה: מיהו אם השפיל הענפים למטה ועירבן עם הסכך שאינן ניכרין בטלין והסוכה כשרה (סכ"ט וס"ז) וכן אם הניח סכך הכשר על סכך הפסול מיקרי עירוב וכשר (מרדכי פרק קמ"א לסוכה). אבל אם הענפים כנגד האויר שבין הסכך הכשר (או שהסכך הרבה שאפילו ינטל נגד האילן נשאר כשיעור) (ט"ז) כשרה הואיל וצל הכשר הוא מרובה מחמתה שאפילו אם ינטל האילן יש שיעור בכשר להכשיר ובכל זה לא שאני לן בין קדם האילן לקדם הסכך דין אחד להם:

ב. אם קצץ האילן להכשירו ולהיות הוא עצמו מהסיכוך כשר והוא שינענעו שיגבה כל אחד לבדו ומניחו וחוזר ומגביה חבירו ומניחו ואם לאו פסולה משום תעשה ולא מן העשוי. הגה: אבל מותר לעשות סוכה תחת מחובר או בית ולהסירו אחר כך ולא מיקרי תעשה ולא מן העשוי הואיל ואין הפסול בסכך עצמו (כל בו וסג"ט א"ת פרק קמ"א לסוכה):

סדר הלימוד ליום טו אלול
יום ב' משלשים יום קודם חג הסוכות

ג. העושה סוכה למטה בבית תחת תחת הגג שהסירו הרעפים אף על פי שנשארו עדיין העצים הדקים שהרעפים מונחים עליהם כשרה. הגה: וכן מותר לעשות הסוכה תחת הגגות העשויות לפתוח ולסגור ומותר לסגור מפני הגשמים ולחזור ולפתחן (מסכ"י) ואפילו ביום טוב שרי לסגור ולפתחן (אגודה דיומא ומסכ"י) אם יש להם צירים (דברי ע"מ) שסוגר ופותח בהן ואין בזה לא משום סתירה ובנין אוהל ביום טוב ולא משום תעשה ולא מן העשוי רק שיזהר שלא ישב תחתיהן כשהן סגורין שאז הסוכה פסולה:

סימן תרכז – דיני הישן בסוכה, ובו ד' סעיפים

- א. (צריך לישוב באויר הסוכה). הישן תחת המטה בסוכה אם היא גבוה עשרה טפחים לא יצא:**
- ב. הישן תחת הכילה בסוכה אם אינה גבוה עשרה טפחים או שאין לה גג רחב טפח יצא:**
- ג. העצים היוצאים מארבע ראשי המטה אסור לפרוס עליהן סדין ולישן תחתיו אפילו אם אינם גבוהים עשרה אבל אם אחד יוצא באמצע המטה בראשה והשני במרגלותיה כנגדו ונותנים כלונסות (פירוש: עצים ארוכים כעין קנה של רומח) מזה לזה מותר לפרוס סדין עליו ולישן תחתיו משום דאין לה גג רחב טפח**

למעלה והוא שלא יהיו גבוהים עשרה טפחים ויש מכשירים אפילו בגבוהים עשרה טפחים:

ד. פירס סדין תחת הסכך לנוי אם הוא בתוך ארבעה טפחים לגג כשרה ואם הוא רחוק ארבעה טפחים מן הגג פסולה ואם אינו לנוי אף על פי שהוא בתוך ארבעה טפחים פסולה. (ויש לזהר שלא לתלות שום נוי סוכה רק בפחות מארבעה לסוכה) (מסעי"ל):

סימן תרכח – דיני סוכה שתחת סוכה, ובו ג' סעיפים

א. סוכה שתחת סוכה העליונה כשרה והתחתונה פסולה והני מילי שיכולה התחתונה לקבל כרים וכסתות של עליונה ואפילו על ידי הדחק ויש ביניהם עשרה טפחים אבל אם אין ביניהם עשרה טפחים או שיש ביניהם עשרה טפחים אבל אינה יכולה לקבל כרים וכסתות של עליונה אפילו על ידי הדחק התחתונה כשרה אם היא מסוככת כהלכתה אפילו אם העליונה למעלה מעשרים ואם אינה מסוככת כהלכתה ומתכשרת על ידי סכך העליונה צריך שלא יהא סכך העליונה גבוה מן הארץ למעלה מעשרים אמה:

ב. העושה סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה אם אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה פסולה אבל אם יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה אפילו אם אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דים כשרה:

סדר הלימוד ליום טז אלול
יום ג' משלשים יום קודם חג הסוכות

ג. עשאה בראש הגמל או בראש האילן כשרה ואין עולין לה ביום טוב מקצתה על האילן ומקצתה בדבר אחר אם הוא בענין שאם ינטל האילן תשאר היא עומדת ולא תפול עולין לה ביום טוב ואם לאו אין עולין לה ביום טוב:

סימן תרכט – ממה צריך להיות הסכך, ובו י"ט סעיפים

א. דבר שמסכין בו צריך שיהיה צומח מן הארץ ותלוש ואינו מקבל טומאה אבל דבר שאינו צומח מן הארץ אף על פי שגידולו מן הארץ ואינו מקבל טומאה כגון עורות של בהמה שלא נעבדו שאינם מקבלים טומאה או מיני מתכות אין מסכין בהם. (וכן אין מסכין בעפר)

(כ"ז):

ב. וכן דבר שמקבל טומאה כגון שפודין וארוכות המטה וכל הכלים אין מסכין בהם ואפילו אם נשברו שלא נשאר בהם שיעור קבלת טומאה:

ג. סיככה בחיצים שאין להם בית קיבול כשירה ושיש בהם בית קיבול פסולה:

ד. סיככה בפשתן שלא נידק ולא ניפץ כשרה דעץ בעלמא הוא אבל אם נידק וניפץ פסולה:

י. אורח חיים ט"ז אלול הלכות סוכה

ה. בחבלים של פשתן פסולה של גמי ושל סיב כשרה:

**ו. במחצלת של קנים וקש ושיפה וגמי בין שהיא חלקה
שהיא ראויה לשכיבה בין שאינה חלקה שאינה ראויה
לשכיבה אם היא קטנה סתמא עומדת לשכיבה
ומקבלת טומאה ואין מסככין בה אלא אם כן עשאה
לסיכוך. הגה: דהיינו שרוב בני אותה העיר עושין אותה
לסיכוך (הרא"ש פרק קמ"א לסוכה). ואם היא גדולה סתמא עומדת
לסיכוך ומסככין בה אלא אם כן עשאה לשכיבה
(דהיינו שמנהג המקום לשכב עליה). והני מילי שאין לה
שפה אבל אם יש לה שפה בענין שראויה לקבל אפילו
אם ניטל שפתה אין מסככין בה. הגה: במקום שנהגו
לקבוע מחצלאות בגגין כעין תקרה אין מסככין בהם (כל"ט):**

**ז. יש להסתפק אם מותר להניח סולם על הגג כדי לסכך
על גביו. הגה: ולכן אין לסכך עליו ואפילו להניחו על הסכך
להחזיקו אסור והוא הדין בכל כלי המקבל טומאה כגון ספסל
וכסא שמקבלין טומאת מדרס (מהרי"ט):**

**ח. לחבר כלונסאות הסוכה במסמרות של ברזל או
לקשרם בבלאות (פירוש: חתיכות של בגדים בלויים) שהם
מקבלים טומאה אין קפידא:**

ט. כל מיני אוכלים מקבלים טומאה ואין מסככין בהם:

אורח חיים י"ז אלול הלכות סוכה יא

סדר הלימוד ליום יז אלול
יום ד' משלשים יום קודם חג הסוכות

י. ענפי תאנה ובהם תאנים וזמורות ובהם ענבים אם פסולת מרובה על האוכל מסככין בהם ואם לאו אין מסככין בהם ואם קצרם לאוכל יש לידים תורת אוכל לקבל טומאה וצריך שיהא בפסולת כדי לבטל האוכל והיד ואם קצרם לסיכוך אז אין לידים תורת אוכל ואדרבה הם מצטרפים עם הפסולת לבטל האוכל ואם קצרם לאוכל ונמלך עליהם לסיכוך אין המחשבה מוציאה הידות מתורת אוכל עד שיעשה בהם מעשה שניכר שרוצה אותם לסיכוך כגון שידוש אותם:

יא. מסככין בפינוג"ז הנקרא בערבי שומר. (והוא מאכל בהמה ואין בני אדם אוכלים אותו אלא לרפואה) (כינוי ירוחם נתיב ח' חלק ב' וכל כו):

יב. סיכך בירקות שממהרין לייבש אף על פי שפסולים לסכך מפני שמקבלים טומאה אין דינם כסכך פסול לפסול בארבעה טפחים אלא כאויר חשיבי לפסול בשלשה ואם אין דרכם לייבש דינם כסכך פסול ופוסלים בארבעה טפחים. הגה: וכל מה שדרכו לייבש בתוך שבעה מיד דיינינן ליה כאילו הוא יבש (ר"ן פרק קמא דסוכה) והוי אויר ופוסל בשלשה אפילו מן הצד. (סגרות מיימוני פרק ד' דסוכה):

יג. כל דבר המחובר אין מסככין בו ודינו כדין האילן:

יד. יש דברים שאסרו חכמים לסכך בהם לכתחלה והם מיני עשבים שאינם ראויים לאכילה ואינם מקבלים

טומאה וריחם רע או שנושרים עליהם דחיישינן שמא מתוך שריחן רע או שעליהן נושרים יצא מן הסוכה:

טו. וכן אסור לסכך בחבילה מפני שפעמים שאדם מניח חבילתו על גג הסוכה ליבשה ואחר כך נמלך עליה לשם סוכה ואותה סוכה פסולה משום תעשה ולא מן העשוי בפיסול וגזרו על כל חבילה אטו זאת וכיון שמפני זה אסרוהו לא הוצרכו לאסור אלא בחבילה שדרך ליבשה ואין זה בפחות מעשרים וחמשה קנים הילכך כל חבילה שהיא פחותה מעשרים וחמשה קנים מותר לסכך בה ואם עשרים וחמשה קנים או יותר הבאים מגזע אחד וקשרם בראשם השני אינה נקראת חבילה כיון שעיקרן אחד ואם אגד עמהם קנה אחר ויש בין שניהם עשרים וחמשה הויא חבילה. הגה: וכל חבילה שאינה קשורה משני ראשיה שיכולין לטלטלה כך אינה חבילה ומותר לסכך בה (בית יוסף בשם הפוסקים):

טז. חבילה שאין קושרים אותה אלא למכרם במנין ומיד כשיקננה הקונה יתירנה אינה חבילה:

יז. אם סיכך בחבילה והתירה כשרה כיון שאין איסורה אלא משום גזירה אבל חבילה שהעלה ליבש ונמלך עליה לסיכוך שפסולה מן התורה אינה ניתרת בהתרה אלא צריכה נענוע:

יח. וכן אסרו לסכך בנסרים שרחבן ארבעה אפילו הפכן על צדן שאין בהם ארבעה ואם אין ברחבן ארבעה כשרים אפילו הם משופים שדומים לכלים ונהגו שלא לסכך בהם כלל:

יט. פירס עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר כלומר שלא יהיו עליו וקסמין נושרין על שלהנו פסולה אבל אם לא פירס אלא לנאותה כשרה והוא שיהא בתוך ארבעה לסכך ויש אומרים שסוכה שהיא מסוככת כהלכתה וירא שמא ייבש הסכך או ישרו העליון ותהיה חמתה מרובה מצלתה ופירס עליה סדין שלא תתייבש או תחתיה שלא ישרו העליון כיון שהסדין גורם שעל ידו צלתה מרובה מחמתה פסולה אבל אם לא כיון בפריסת הסדין אלא להגין מפני החמה והעליון או לנאותה כשרה ובלבד שיהא בתוך ארבע לסכך ומיהו לכתחלה לא יעשה אלא אם כן הוא ניכר לכל שמכוין כדי להגין או שהוא שרוי במים שאז ניכר לכל שאינו שוטחו שם אלא לייבש:

סימן תרל – דיני דפנות הסוכה, ובו י"ג סעיפים

א. כל הדברים כשרים לדפנות (ואין צריך להעמידם דרך גדילתן) (טור). ואפילו חמתה מרובה מצלתה מחמת הדפנות כשרה. הגה: מכל מקום לא יעשה הדפנות מדבר שריחו רע (כ"ז) או דבר שמתייבש תוך שבעה ולא יהא בו שיעור

יד אורח חיים י"ח אלול הלכות סוכה

ב. דפנות הסוכה אם היו שתיים זו אצל זו כמין ג"ם עושה דופן שיש ברחבו יותר על טפח ומעמידו בפחות משלשה לאחד מהדפנות ויעמיד קנה (כנגד הכותל) (ט"ז) כנגד אותו טפח ויעשה לה צורת הפתח שיעמיד קנה עליו ועל הטפח וכשרה אף על פי שהקנה שעל גביהן אינו נוגע בהן. הגה: ואם הטפח והדופן מגיע לסכך אין צריך קנה על גביהן (מרכיזי והגהות מיימוני פרק ד') ומה שנהגו בצורת הפתח עגולה הוא לנוי בעלמא (כן כתב המרכיזי):

ג. היו לה שני דפנות זו כנגד זו וביניהם מפולש עושה דופן שיש ברחבו ארבעה טפחים ומשהו ומעמידו בפחות משלשה סמוך לאחד משתי הדפנות וכשרה וגם בזה צריך לעשות צורת פתח שיתן קנה מהפס על הדופן האחד ויש אומרים שאין זה צריך צורת פתח. הגה: אבל אם איכא דופן שבעה בלא לבוד אין צריך כאן צורת הפתח עד סוף הכותל הואיל ואיכא דופן שבעה שהוא שיעור הכשר סוכה וכל שכן שאין צריכים צורת הפתח כשהדופן שלימה ומה שנהגו בצורת הפתח כשיש לה דפנות שלימות אינו אלא לנוי בעלמא (ר"ן והמגיד פרק ד' וכל בו ובית יוסף בשם מרכיזי):

ד. במה דברים אמורים בעושה סוכתו במקום שאין דופן אמצעי כנגדה אבל העושה סוכתו באמצע החצר רחוק מדפנות החצר אף על פי שאין לה אלא שתי דפנות זו כנגד זו די לה בתיקון המתיר בשתי דפנות העשויות כמין ג"ם:

ה. כשהכשירו בשתי דפנות העשויות כמין ג"ם בטפח וצורת פתח אפילו אם יש בשתי הדפנות פתחים הרבה שאין בהם צורת פתח שכשתצטרף כל הפרוץ יהיה מרובה על העומד כשרה (רק שלא יהיו הפתחים בקרנות כי המחיצות צריכין להיות מחוברים כמין ג"ם) (כ"ז) ובלבד שלא יהא בהם פירצה יתירה על עשר אמות ואם יש בה צורת פתח אפילו ביתר מעשר ולהרמב"ם אפילו יש לה צורת פתח אם יש לה פירצה יותר מעשר פסולה אלא אם כן עומד מרובה על הפרוץ. הגה: ונהגו עכשיו לעשות מחיצות שלימות כי אין הכל בקיאות בדין המחיצות (כל 15). ומי שאין לו כדי צרכו למחיצות עדיף אז לעשות שלש מחיצות שלימות מארבע שאינן שלימות (מכ"ז):

ו. נעץ ארבעה קונדסין בין באמצע הגג בין על שפת הגג וסיכך על גבן פסולה ויש מכשירין בנעץ על שפת הגג משום דאמרינן גוד אסיק מחיצתא:

ז. סיכך על גבי מבוי שיש לו לחי (פירוש: עץ כמין עמוד) או על גבי באר שיש לו פסין (פירוש: קרשי עץ סביבות הבאר לעשות רשות היחיד) הרי זו סוכה כשרה לאותו שבת שבתוך החג בלבד מתוך שלחי זה ופסין אלו מחיצות לענין שבת נחשוב אותם כמחיצות לענין סוכה. (ואין להתיר אלא במקום שלחי ופסין מתירין לענין שבת דאז שייך מגו) (כ"ז):

ח. סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין בין שהיו נראים מבפנים ואין נראין מבחוץ בין שהיו נראים

מבחוץ ואין נראין מבפנים כשרה לא היו לה פצימין פסולה מפני שהיא סוכה העשויה כמבוי שהרי אין לה אלא שני צידי האכסדרה ואמצע האכסדרה אין בו כותל ושכנגדו אין לו פצימין (פצים פירוש: לחי ומזוזה). (כל זה הוא לשון הרמב"ם אבל אחרים חולקין ולכן אין לעשות סוכה בכהאי גוונא):

ט. היו דפנותיה גבוהים שבעה ומשהו והעמידם בפחות משלשה סמוך לארץ כשרה אפילו הגג גבוה הרבה ובלבד שיהא מכוון כנגדן ואפילו אינו מכוון ממש רק שהוא בתוך שלשה כנגדו כשרה ואם אינו גבוה אלא עשרה טפחים אפילו אין בדופן אלא ארבע ושני משהויין כשרה שמעמידה באמצע ואמרינן לבוד למעלה ולמטה וחשוב כסתום היו הדפנות גבוהות מן הארץ שלשה טפחים פסולה:

י. העושה סוכתו בין האילנות והאילנות דפנות לה אם היו חזקים או שקשר אותם וחיזק אותם עד שלא תהא הרוח מצויה מנידה אותם תמיד ומילא בין האוירים בתבן ובקש כדי שלא תניד אותם הרוח וקשר אותם הרי זו כשרה על כן אין נכון לעשות כל המחיצות מיריעות של פשתן בלא קנים אף על פי שקשרן בטוב זימנין דמינתקי ולא אדעתיה והוה ליה מחיצה שאינה יכולה לעמוד בפני רוח מצויה והרוצה לעשות בסדינים טוב שיארוג במחיצות קנים בפחות משלשה:

אורח חיים כ' אלול הלכות סוכה יז

סדר הלימוד ליום כ' אלול
יום ז' משלשים יום קודם חג הסוכות

יא. עושים מחיצה מבעלי חיים שיקשור שם בהמה לדופן:

יב. יכול לעשות מחבירו דופן לסוכה להכשירה ואפילו ביום טוב ובלבד שלא ידע אותו שהועמד שם שבשביל מחיצה הועמד שם אבל בחול אפילו אם הוא יודע שפיר דמי. הגה: ואפילו ביום טוב אינו אסור אלא באותן שלש דפנות המתירים הסוכה אבל בדופן רביעית שרי (השגת הראב"ד והמגיד פרק ד' לסוכה). ועיין לעיל סימן שס"ב סעיף ה':

יג. הסומך סוכתו על כרעי המטה והכרעיים הם מחיצות אם יש בה גובה עשרה טפחים מן המטה לסכך כשרה ואם לאו פסולה ואם סמך הסכך על עמודים והכרעיים הם דפנות אפילו אין גובה עשרה מהמטה עד הסכך כשרה כיון שיש עשרה טפחים מהארץ עד הסכך:

סימן תרלא – סוכה שחמתה מרובה מצלתה, ויתר דיני הסכך, ובו י' סעיפים

א. סוכה שחמתה וצלתה שוין מלמעלה פסולה לפי שהחמה מתפשטת בריחוקה ויהיה למטה חמתה מרובה מצלתה אבל אם חמתה וצלתה שוים מלמטה כשרה:

ב. אם ברוב ממנה צלתה מרובה שני משהויין ובמיעוט ממנה חמתה מרובה משהו בענין שכשנצרף יחד

יה אורח חיים כ' אלול הלכות סוכה

החמה והצל של כל הסוכה יהיה צלחה מרובה מחמתה משהו כשרה. הגה: ויש מחמירין אם הסוכה גדולה ויש מקום שבעה על שבעה שחמתו מרובה אף על פי שבצירוף כל הסוכה הוי הצל מרובה (ר"ן סוף פרק קמ"א דסוכה):

ג. דרך הסיכוך להיות קל כדי שיראו ממנו הכוכבים הגדולים היתה מעובה כמין בית אף על פי שאין הכוכבים נראים מתוכה כשרה:

ד. היה כיסוי דק מאד שיש בה אויר הרבה אלא שאין שלשה טפחים במקום אחד ובין הכל צלחה מרובה מחמתה כשרה:

ה. היה הסיכוך מדובלל (פירוש: מבלבל) והוא הסיכוך שיהיה מקצתו למעלה ומקצתו למטה כשר ובלבד שלא יהיה בין העולה והיורד שלשה טפחים ואם היה ברוחב זה העולה טפח או יותר אף על פי שהוא גבוה משלשה טפחים רואין אותו כאילו ירד למטה ונגע בשפת זה היורד והוא שיהיה מכוון כנגד שפת היורד. הגה: דהיינו שיש באויר שבין התחתון טפח שראוי להוריד העליון ואז כשרה אפילו חמתה מרובה שיהא הצל מרובה כשהחמה באמצע הרקיע (ר"ן פרק הישן ובית יוסף בשם הרמב"ם):

ו. קנים היוצאים לאחורי הסוכה כגון שאחורי דופן אמצעי בולטים קנים מן הסכך ויש בהם הכשר סוכה וצלחה מרובה מחמתה ושלש דפנות כשרה אף על פי שהדופן האמצעי לא נעשה בשבילם אלא בשביל עיקר הסוכה שהוא לפנים ממנו:

אורח חיים כ"א אלול הלכות סוכה יט

סדר הלימוד ליום כא אלול
יום ח' משלשים יום קודם חג הסוכות

ז. וכן הקנים הבולטים מן הסכך לצד הפרוץ ודופן אחד נמשך עמהם כשר אף על פי שעשה דופן על הצדדין יתר על שבעה והוה לן למימר הרי גילה דעתו לעשות כל הסוכה בדפנות ארוכות ודופן אחד שנמשך עם הקנים של סכך אינו מן הסוכה אלא בפני עצמו עומד ונמצא שאין לו אלא דופן אחד שהוא הדופן הנמשך אפילו הכי כשרה:

ח. סככה בשפודין שהם פסולין לסכך בהם ואין בהם ארבעה ואין מהם ארבעה במקום אחד והניח בין שפוד לשפוד כמלא שפוד ונתן שם סכך כשר פסול שאי אפשר לצמצם שימלא כל האויר מסכך כשר ונמצא הפסול מרובה אבל אם העדיף סכך הכשר מעט על הפסול או אם היה הפסול נתון שתי ונתן הכשר ערב או איפכא כשר שאז מתמלא כל האויר מסכך כשר. (ודוקא בסוכה גדולה אבל בסוכה קטנה צריך להיות מן השפודים פחות משלשה במקום אחד) (בית יוסף ומסר"א מפלאג):

ט. בית המקורה בנסרים שאין עליהם מעזיבה (פירוש: טיט וצורות שמשמין עליהם) ובא להכשירו לשם סוכה די בזה שיסיר כל המסמרים לשם עשיית סוכה או שיטול מבין שני נסרים אחד ויתן סכך כשר במקומו וכולה כשרה אפילו הנסרים רחבים ארבעה ויש מי שאומר שצריך שלא יהיו הנסרים רחבים ארבעה:

י. סוכה שאין לה גג כגון שהיו ראשי הדפנות דבוקות זו בזו כמין צריף או שסמך ראש הדופן של סוכה לכותל

כ אורח חיים ב"א אלול הלכות סוכה

פסולה ואם היה לה גג אפילו טפח או שהגביה הדופן הסמוך לכותל מן הקרקע טפח הרי זו כשרה. הגה: ויש אומרים שהטפח לא תהיה אויר רק מן הדופן או הסכך (סר"ט נ"ט ר"י ורמב"ם פ"ק ד'). וצריך שיהיה בה שבעה טפחים על שבעה בגובה עשרה טפחים (ט"ו). גם צריך שיהיו הדפנות לאחר שהם גבוהים עשרה עשויות מדבר שמסככין בהם דהא הם הסכך (ר"ן סוף פ"ק קמ"א ל"ס"ה) ואם כל הדפנות מדבר שמסככין בהם מותר לישן אפילו תחת הדפנות (ס"ח בפירוש רבינו יוחס נתיב ח' חלק א'):

סימן תרל"ב – דברים הפוסלים בסכך, ובו ד' סעיפים

א. סכך פסול פוסל באמצע בארבעה טפחים אבל פחות מארבעה כשרה ומותר לישן תחתיו מן הצד אינו פוסל אלא בארבע אמות אבל פחות מארבע אמות כשרה דאמרינן דופן עקומה דהיינו לומר שאנו רואים כאילו הכותל נעקם ויחשב זה הסכך הפסול מגוף הכותל ודבר זה הלכה למשה מסיני הילכך בית שנפחת באמצע וסיכך במקום הפחת ונשאר מן התקרה סביב בין סכך כשר לכותלים פחות מארבע אמות כשרה ומיהו אין ישנים תחתיו כל זמן שיש בו ארבעה טפחים במה דברים אמורים בסוכה גדולה שיש בה יותר על הסכך פסול שבעה טפחים על שבעה טפחים אבל בסוכה קטנה שאין בה אלא שבעה על שבעה בין באמצע בין מן הצד בשלשה טפחים פסולה בפחות משלשה כשרה וישנים תחתיו ומצטרף להשלים הסוכה לכשיעור:

אורה חיים כ"ב אלול הלכות סוכה כא

סדר הלימוד ליום כב אלול
יום מ' משלשים יום קודם חג הסוכות

ב. אויר בין בגדולה בין בקטנה שוים דבין באמצע בין מן הצד בשלשה טפחים פסולה בפחות משלשה כשרה ומצטרף להשלים הסוכה ואין ישנים תחתיו. הגה:
ודוקא שהולך על פני כל הסוכה (כנינו ירוחם נתיב ח' חלק א') או שיש בו כדי לעמוד בו ראשו ורובו אבל בלאו הכי מותר דהא אין סוכה שאין בה נקבים נקבים (כ"ז סוף פרק קמא). והא דסכך פסול פוסל בארבעה ואויר בשלשה היינו דוקא שהפסיק הסוכה לשתים ולא נשאר שיעור הכשר סוכה עם דפנות במקום אחד אבל אם נשאר שיעור סוכה במקום אחד המקום ההוא כשר ואף שמבחוץ אם מחובר לו מן הצדדים (טו):

ג. סכך פסול פחות מארבעה ואויר אצלו פחות משלשה אין מצטרפים לפסול הילכך אם אויר שלשה במקום אחד אפילו מיעטו בסכך פסול כשר והני מילי בסוכה גדולה אבל בקטנה שאין בה אלא שבעה על שבעה אם יש בין שניהם שלשה טפחים מצטרפים לפסול:

ד. אם יש סכך פסול שני טפחים ועוד סכך פסול שני טפחים ואויר פחות משלשה מפסיק ביניהם יש להסתפק אם שני הפסולים מצטרפים לפסול הסוכה:

סימן תרל"ג – דין גובה הסוכה, ובו י' סעיפים

א. סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה בין שהיא גדולה בין שהיא קטנה בין שמחיצות מגיעות

כב אורח חיים כ"ב אלול הלכות סוכה

לסכך בין שאינן מגיעות אבל עשרים כשרה אפילו כל סוכה למעלה מעשרים כיון שאין בחללה אלא עשרים:

ב. היתה גבוה יותר מעשרים והוצין (פירוש: ענפים קטנים עם העלין שלהם) יורדים למטה אם צלתן מרובה מחמתן כשרה ואם לאו פסולה:

ג. סוכה שחללה יותר מעשרים אמה ותלה בה דברים נאים ועל ידי כן נתמעט חללה לא הוי מיעוט וכן אם מיעטה בכרים וכסתות לא הוי מיעוט ואפילו ביטלם:

ד. מיעטה בתבן וביטלו הרי זה מיעוט ואין צריך לומר עפר וביטלו אבל סתם אינו מיעוט אפילו בעפר עד שיבטלנו בפה:

ה. היתה גבוהה מעשרים ובנה בה איצטבא כנגד דופן האמצעי על פני כולה ובה שיעור סוכה כשרה כל הסוכה אפילו מהאצטבא והלאה:

ו. אם בנה האיצטבא מן הצד אם יש מן האצטבא עד כותל השני פחות מארבע אמות כשרה על האצטבא דווקא ואם לאו פסולה:

ז. אם בנה האיצטבא באמצע אם יש ממנו לכותל לכל צד פחות מארבע אמות כשרה על האיצטבא אפילו אם גבוהה יותר מעשרה ואם יש בינה לכותל ארבע אמות פסולה אפילו האיצטבא גבוה עשרה:

ח. סוכה שאינה גבוהה עשרה טפחים פסולה:

ט. היתה גבוהה מעשרה והוצין יורדין לתוך עשרה
אפילו אם חמתן מרובה מצלתן פסולה אבל אם הנויין
יורדין לתוך עשרה אינם פוסלים:

י. היתה נמוכה מעשרה וחקק בה להשלימה לעשרה
ויש בחקק שיעור הכשר סוכה אם אין בין חקק לכותל
שלשה טפחים כשרה יש ביניהם שלשה טפחים
פסולה:

סימן תרלד – שלא תהיה פחות מן שבעה על שבעה, ובו ד' סעיפים

א. סוכה שאין בה שבעה על שבעה פסולה ולענין גודל
אין לה שיעור למעלה:

ב. אם היא עגולה צריך שיהא בה כדי לרבע שבעה על
שבעה:

ג. יש בה שבעה על שבעה ונתן בה בגדים לנאותה
וממעטים אותה משבעה על שבעה פסולה:

ד. מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו חוץ לסוכה
ואכל כאילו לא אכל בסוכה אפילו אם היא סוכה
גדולה גזירה שמא ימשך אחר שלחנו:

סימן תרלה – דין סוכת גנב"ך ורקב"ש, ובו סעיף אחד

א. סוכה אף על פי שלא נעשית לשם מצוה כשרה והוא
שתהיה עשויה לצל כגון סוכת נכרים נשים בהמה

כותיים רועים קייצים בורגנין שומרי שדות אבל סוכה שנעשית מאליה פסולה לפי שלא נעשית לצל לפיכך החוטט בגדיש ועשהו סוכה אינה סוכה שהרי לא עימר גדיש זה לצל (ומה שעושה אחר כך הוי תעשה ולא מן העשוי) (טו). לפיכך אם עשה בתחילה כשנתן שם הגדיש חלל טפח במשך שבעה לשם סוכה וחטט בו אחר כך והשלימה לעשרה כשרה שהרי נעשית סכך שלה לצל ואם הגדיש גדול ולא הניח אלא חלל טפח במשך שבעה ושוב חקק בה הרבה ועשה בה סוכה גדולה אינה כשרה כולה על ידי משך שבעה שהניח תחלה ואם חקק משני צדדים ארבע אמות יותר על השבעה אף השבעה פסולה דסכך פסול פוסל מן הצד בארבע אמות. הגה: ואין לעשות הסכך קודם שיעשה הדפנות ואם עשה טפח סמוך לסכך מותר לסכך קודם שיעשה שאר הדפנות כמו בחוטט בגדיש (סגסוף מיימוני פ"ק ה'):

סימן תרלו – דין סוכה ישנה, ובו ב' סעיפים

א. סוכה ישנה דהיינו שעשאה קודם שיכנסו שלשים יום שלפני החג כשרה ובלבד שיחדש בה דבר עתה בגופה לשם החג ואפילו בטפח על טפח סגי אם הוא במקום אחד ואם החידוש על פני כולה סגי אפילו כל דהו ואם עשאה לשם החג אפילו מתחילת השנה כשרה בלא חידוש:

אורח חיים כ"ד אלול הלכות סוכה כה

סדר הלימוד ליום כד אלול
יום י"א משלשים יום קודם חג הסוכות

ב. יוצר כלי חרס שיש לו שתי סוכות זו לפניו מזו ועושה קדירותיו בפנימית ומוכרם בחיצונה הפנימית אינו יוצא בה ידי סוכה כיון שהיא דירתו כל השנה אינו ניכר שדר בה לשם מצוה והחיצונה יוצא בה שהרי אינו דר בה כל השנה:

סימן תרלז – דין סוכה שאולה וגזולה, ובו ג' סעיפים

א. מי שלא עשה סוכה בין בשוגג בין במזיד עושה סוכה בחולו של מועד אפילו בסוף יום שביעי וכן יכול לצאת מסוכה זו ולישב באחרת:

ב. יוצאין בסוכה שאולה וכן יוצאין בשל שותפות:

ג. סוכה גזולה כשרה כיצד אם תקף על חבירו והוציאו מסוכתו וגזלה וישב בה יצא שאין הקרקע נגזלת. הגה: מיהו לכתחלה לא ישב אדם בסוכת חבירו שלא מדעתו כל שכן אם דעתו לגזלה וכן לא יעשה סוכה לכתחלה בקרקע של חבירו שלא מדעתו וכן בקרקע שהיא של רבים (הגהות אשכנזי ואור זרוע) מיהו בדיעבד יצא וכן לא יקצצו ישראל הסכך בעצמם אלא יקנו אותם מעובדי כוכבים דכל גזל אין עושין ממנו סוכה לכתחלה (מכרי"ט). ואם גזל עצים ועשה מהם סוכה אף על פי שלא חיברן ולא שינה בהם כלום יצא תקנת חכמים שאין

לבעל העצים אלא דמי עצים בלבד אבל אם גזל סוכה העשויה בראש הספינה או בראש העגלה וישב בה לא יצא. הגה: והוא הדין אם ראובן בנה סוכה בקרקע שמעון ושמעון תקף את ראובן וגזל סוכתו הבנויה בקרקע שלו לא יצא בה ואין כאן תקנת השבים הואיל ולא טרח בה ולא הוציא עליה הוצאות (הגהות אשרי פרק ב' לסוכה):

סימן תרלח – סוכה ונויה אסורין כל שבעה, ובו ב' סעיפים

א. עצי סוכה אסורים כל שמונת ימי החג בין עצי דפנות בין עצי סכך (ואפילו קיסם לחצוץ בו שיניו אסור) (מהרי"ל) ואין נאותין מהן לדבר אחר כל שמונת הימים מפני שיום השביעי כולו הסוכה מוקצה עד בין השמשות והואיל והוקצה לבין השמשות של שביעי הוקצה לכל היום. הגה: ואפילו נפלה הסוכה אסורים ולא מהני בה תנאי (טור) אבל עצים הסמוכים לסוכה מותרים. ועיין לעיל סימן תקי"ח סעיף ח'. ואם אחר שעשה השיעור הצריך מן הדפנות ונשלם הכשר סוכה הוסיף דופן לא מיתסרא אבל אם עשה ארבעתן סתם כולן אסורות ומוקצות. הגה: וכל זה לא מיירי אלא בסוכה שישב בה פעם אחד אבל אם הזמינה לסוכה ולא ישב בה לא נאסרה דהזמנה לאו מילתא היא (הגהות אשרי פרק המביא):

אורח חיים ב"ה אלול הלכות סוכה כו

סדר הלימוד ליום נה אלול
יום י"ב משלשים יום קודם חג הסוכות

ב. וכן אוכלים ומשקים שתולין בסוכה כדי לנאותה אסור להסתפק מהם כל שמונה אפילו נפלו (וביום טוב ושבת אסור לטלטלם דמוקצים הם) (טור). ואם התנה עליהם בשעה שתלאם ואמר איני בודל מהן כן בין השמשות (של שמונה ימים) (בית יוסף ב"ב אורחות חיים) הרי זה מסתפק מהם בכל עת שירצה שהרי לא הקצה אותם ולא חל עליהם קדושת הסוכה ולא נחשבו כמותה ודוקא שמתנה בזה הלשון אבל אם אמר אני מתנה עליהם לאוכלם כשיפלו אינו כלום ואם אמר אני מתנה עליהם לאכלם אימתי שארצה מהני שגם בין השמשות בכלל. הגה: וצריך לעשות התנאי קודם בין השמשות הראשון (דברי עננו בספרת אורחות חיים שהביל הבית יוסף ולא כמהרי"ל). יש מן האחרונים שכתבו דבזמן הזה אין נוהגים להתנות (מהרי"ל) והכי נהוג בנויין התלויים בסכך אבל בנויין שנותנים בדפנות כגון סדינים המצויירים נוהגין לטלטלם מפני הגשמים אפילו בלא תנאי משום דיש אומרים דאין אסור אפילו בדפנות עצמן כל שכן בנויין ומכל מקום טוב להתנות עליהם (דרכי משה). אם סיכך בהדס או תלה בסוכה אתרוג לנוי מותר להריח בו דלא הוקצה מריח רק שלא יגע בו דאסור בטלטול ויש אוסרים בהדס (ר"ן סוף פרק לולב הגזול) כדלקמן סימן תרנ"ג:

סימן תרל"ט – דיני ישיבת סוכה, ובו ח'

סעיפים

א. כיצד מצות ישיבה בסוכה שיהיה אוכל ושותה (וישן ומטייל) (טור) ודר בסוכה כל שבעת הימים בין ביום ובין

כה אורח חיים כ"ה אלול הלכות סוכה

בלילה כדרך שהוא דר בביתו בשאר ימות השנה וכל שבעת ימים עושה אדם את ביתו עראי ואת סוכתו קבע כיצד כלים הנאים ומצעות הנאות בסוכה וכלי שתיה כגון אשישות וכוסות בסוכה אבל כלי אכילה (לאחר האכילה) (טו"ז) כגון קדירות וקערות חוץ לסוכה המנורה בסוכה ואם היתה סוכה קטנה מניחה חוץ לסוכה. הגה: ואל יעשה שום תשמיש בזוי בסוכה כדי שלא יהיו מצות בזויות עליו (בית יוסף ב"ק אורחות חיים):

ב. אוכלים ושותים וישנים בסוכה כל שבעה בין ביום בין בלילה ואין ישנים חוץ לסוכה אפילו שינת עראי אבל מותר לאכול אכילת עראי חוץ לסוכה וכמה אכילת עראי כביצה מפת ומותר לשתות מים ויין ולאכול פירות (ואפילו קבע עלייהו) (דברי ע"מ) חוץ לסוכה ומי שיחמיר על עצמו ולא ישתה חוץ לסוכה אפילו מים הרי זה משובח ותבשיל העשוי מחמשת מינים אם קובע עליו חשיב קבע וצריך סוכה. הגה: ומה שנוהגין להקל עכשיו בשינה שאין ישנים בסוכה רק המדקדקין במצות יש אומרים משום צינה דיש צער לישן במקומות הקרים (מרדכי פ"ק סי' ק) ולי נראה משום דמצות סוכה איש וביתו איש ואשתו כדרך שהוא דר כל השנה ובמקום שלא יוכל לישן עם אשתו שאין לו סוכה מיוחדת פטור וטוב להחמיר ולהיות שם עם אשתו כמו שהוא דר כל השנה אם אפשר להיות לו סוכה מיוחדת:

אורח חיים כ"ו אלול הלכות סוכה כט

סדר הלימוד ליום נו אלול
יום י"ג משלשים יום קודם חג הסוכות

ג. אכילה בסוכה בליל יום טוב הראשון חובה אפילו אכל כזית פת יצא ידי חובתו מכאן ואילך רשות רצה לאכול סעודה סועד בסוכה רצה אינו אוכל כל שבעה אלא פירות וקליות חוץ לסוכה אוכל כדין אכילת מצה בפסח. הגה: ולא יאכל בלילה הראשונה עד שיהא ודאי לילה (בית יוסף בשם אורחות חיים) ויאכל קודם חצות לילה (מהרי"ו ומהרי"ל). ולא יאכל ביום מחצות ואילך כדי שיאכל בסוכה לתיאבון (מהרי"ל) דומיא דאכילת מצה:

ד. כל שבעת הימים קורא (ולומד) בתוך הסוכה וכשמבין ומדקדק במה שיקרא (וילמוד, יכול ללמוד) חוץ לסוכה כדי שתהא דעתו מיושבת עליו. המתפלל רצה מתפלל בסוכה או חוץ לסוכה:

ה. ירדו גשמים הרי זה נכנס לתוך הבית מאימתי מותר לפנות משירדו לתוך הסוכה טפות שאם יפלו לתוך התבשיל יפסל אפילו תבשיל של פול. הגה: ואפילו אין תבשיל לפניו (סמ"ג והגהות אש"ר). ומי שאינו בקי בזה השיעור ישער אם ירדו כל כך גשמים לבית אם היה יוצא יצא מסוכתו גם כן (אור זרוע והגהות אש"ר פרק ה' ומהרי"ל). וכל זה דווקא בשאר ימים או לילות של סוכות אבל לילה הראשונה צריך לאכול כזית בסוכה אף אם גשמים יורדין (טור והר"ן והרא"ש) ויקדש בסוכה כדי שיאמר זמן על הסוכה (תרומת הדשן סימן ל"ה):

ל אורח חיים כ"ו אלול הלכות סוכה

ו. היה אוכל בסוכה וירדו גשמים והלך לביתו ופסקו הגשמים אין מחייבין אותו לחזור לסוכה עד שיגמור סעודתו:

ז. היה ישן וירדו גשמים בלילה ונכנס לתוך הבית ופסקו הגשמים אין מטריחין אותו לחזור לסוכה כל אותה הלילה אלא ישן בביתו עד שיעלה עמוד השחר. הגה: וינעור משינתו (טור). מי שהוא ישן בסוכה וירדו גשמים אין צריך לשער בכדי שיתקלקל התבשיל דבגשמים מועטים הוי צער לישן שם ויוכל לצאת (מהרי"ו). וכל הפטור מן הסוכה ואינו יוצא משם אינו מקבל עליו שכר ואינו אלא הדיוטות (הגהות מיימוני פרק ו'). וכשיוצא מן הסוכה מכח הגשמים אל יבעט ויצא אלא יצא כנכנע כעבד שמוזג כוס לרבו ושפכו על פניו (מהרי"ל):

ח. נהגו שאין מברכים על הסוכה אלא בשעת אכילה (והכי נהוג):

סימן תרמ – מי הם הפטורים משיבת סוכה, ובו י' סעיפים

א. נשים ועבדים וקטנים פטורים מן הסוכה טומטום ואנדרוגינוס חייבים מספק וכן מי שחציו עבד וחציו בן חורין חייב:

ב. קטן שאינו צריך לאמו שהוא כבן חמש כבן שש חייב בסוכה מדברי סופרים כדי לחנכו במצות:

אורח חיים כ"ז אלול הלכות סוכה לא

סדר הלימוד ליום כז אלול
יום י"ד משלשים יום קודם חג הסוכות

ג. חולים ומשמשיהן פטורים מן הסוכה ולא חולה שיש בו סכנה אלא אפילו חש בראשו (א) חש בעיניו ויש מי שאומר שאין המשמשים פטורים אלא בשעה שהחולה צריך להם. (ומי שמקיז דם חייב בסוכה) (אור זרוע

והגהות אשרי פרק הישן):

ד. מצטער פטור מן הסוכה הוא ולא משמשי (אבל בלילה ראשונה אפילו מצטער חייב לאכול שם כזית) (כל נז). איזהו מצטער זה שאינו יכול לישן בסוכה מפני הרוח או מפני הזבובים והפרעושים וכיוצא בהם או מפני הריח ודווקא שבא לו הצער במקרה אחר שעשה שם הסוכה אבל אין לו לעשות סוכתו לכתחלה במקום הריח או הרוח ולומר מצטער אני. הגה: ואם עשאה מתחילה במקום שמצטער באכילה או בשתייה או בשינה או שאי אפשר לעשות לו אחד מהם בסוכה מחמת דמתיירא מלסטים או גנבים כשהוא בסוכה אינו יוצא באותה סוכה כלל אפילו בדברים שלא מצטער בהם דלא הוא כעין דירה שיוכל לעשות שם כל צרכיו (מרדכי פרק הישן). מי שכבו לו הנרות בסוכה בשבת ויש לו נר בביתו מותר לצאת מן הסוכה כדי לאכול במקום נר ואין צריך לילך לסוכת חבירו שיש שם נר אם יש טורח גדול בדבר (תכומה הדשן סימן כ"ג ופסקיו סימן קנ"ח). ואם בא רוח לכבות הנרות בסוכה מותר לפרוס סדין או בגד מן הצד אבל לא תחת הסכך (אור זרוע). מי שלא יוכל לישן בסוכה מחמת שצר לו בפישוט ידיו ורגליו לא מקרי מצטער וחייב לישן שם אף על גב דצריך לכפוף ידיו ורגליו (תכומה הדשן סימן כ"ב). ולא יוכל אדם לומר מצטער אני אלא בדבר שדרך

לב אורח חיים כ"ז אלול הלכות סוכה

בני אדם להצטער בו (טו). ואין המצטער פטור אלא אם ינצל עצמו מן הצער אבל בלאו הכי חייב לישב בסוכה אף על גב דמצטער (מרדכי פרק הישן):

ה. אבל חייב בסוכה:

ו. חתן ושושביניו וכל בני החופה פטורים מן הסוכה כל ז' ימי המשתה. (וסעודת ברית מילה וכן הסעודה שאוכלין אצל היולדת חייבין בסוכה) (מהרי"ק שו"ת קט"ט):

ז. שלוחי מצוה פטורים מן הסוכה בין ביום בין בלילה (ועיין לעיל סימן ל"ח):

ח. הולכי דרכים ביום פטורים מן הסוכה ביום וחייבים בלילה הולכי דרכים בלילה פטורים בלילה וחייבים ביום. הגה: ודוקא כשיוכלו למצוא סוכה אבל אם אינם מוצאים סוכה יוכלו לילך לדרכם אף שלא ישבו בה לא יום ולא לילה כשאר ימות השנה שאינו מניח דרכו משום ביתו (ר"ן פרק הישן). ואף על פי שאינו הולך רק ביום פטור אף בלילה דאין לעשות לו שם דירה וההולכים לכפרים לתבוע חובותיהם ואין להם סוכה באותן הכפרים יחמירו על עצמן לשוב לבתיהם בכל לילה לאכול בסוכה ואף על גב דיש להקל מכל מקום המחמיר תבא עליו ברכה (בית יוסף בשם אורחות חיים):

ט. שומרי העיר ביום פטורים ביום וחייבים בלילה שומרי העיר בלילה פטורים בלילה וחייבים ביום:

אורח חיים ב"ח אלול הלכות סוכה לג

סדר הלימוד ליום נח אלול
יום ט"ו משלשים יום קודם חג הסוכות

י. שומרי גנות ופרדסים פטורים בין ביום ובין בלילה שאם יעשה השומר סוכה ידע הגנב שיש לשומר מקום קבוע ויבא ויגנוב ממקום אחר לפיכך אם היה שומר כרי של תבואה שיכול לשמור כולו ממקום אחד חייב לעשות סוכה במקום ששומרו. הגה: והעושיין יין אצל העכו"ם בסוכות פטורים בין ביום ובין בלילה דצריכים לשמור שלא יגעו העובדי כוכבים (הגהות מיימוני פרק ז' בשם סמ"ק וכל כו) ואם הוא בענין שאין צריכים שימור חייבים:

סימן תרמא – שאין מברכין שהחיינו על עשיית הסוכה, ובו סעיף אחד

א. העושה סוכה בין לעצמו בין לאחר אינו מברך על עשייתה אבל שהחיינו היה ראוי לברך כשעושה אותה לעצמו אלא שאנו סומכים על זמן שאנו אומרים על הכוס של קידוש. הגה: ואם לא אכל לילה ראשונה בסוכה אף על פי שבירך זמן בביתו כשאוכל בסוכה צריך לברך זמן משום הסוכה ואם בירך זמן בשעת עשייה סגי ליה (ר"ן פרק לולב וערבה):

לד אורח חיים ב"ח אלול הלכות סוכה

סימן תרמב – אם חל יום ראשון של סוכות להיות בשבת לענין ברכת מעין שבע, ובו סעיף אחד

א. אם חל יום ראשון של סוכות להיות בשבת אומר
בערבית ברכת אחת מעין שבע וחותרם בה בשבת
בלבד:

סימן תרמג – סדר הקידוש, ובו ג' סעיפים

א. סדר הקידוש יין קידוש וסוכה ואחר כך זמן לפי
שהזמן חוזר על קידוש היום ועל מצות סוכה:

ב. להרמב"ם מקדש מעומד ומברך לישוב בסוכה ויושב
ואחר כך מברך זמן. (ואין נוהגים כן אלא מקדשין מיושב
וכן דעת הרא"ש):

ג. בשאר ימים מברך על הסוכה קודם ברכת המוציא
ונוהגים לברך על הסוכה אחר ברכת המוציא קודם
שיטעום. הגה: והכי נוהגין בחול אבל בשבת ויום טוב שיש
בהן קידוש מברך לאחר קידוש (מסכ"ו) ואם קידש בבית ואוכל
בסוכה או איפכא עיין לעיל סימן רע"ג סעיף ב':

סימן תרמוד – סדר הלל כל ימי החג, ובו ב' סעיפים

- א. שהרית אחר חזרת התפלה נוטלין הלולב ומברכין על נטילת לולב ושהחיינו וגומרים ההלל וכן כל שמונת ימי החג ומברכים לגמור את ההלל בין צבור בין יחיד ואין מפסיקין בו אלא כדרך שאמרו בקריאת שמע באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד בין הפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם ואם פסק באמצע ושהה אפילו כדי לגמור את כולו אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק:
- ב. בהלל אפילו עשרה קורין כאחד:

* * *

הלכות לולב

סימן תרמה – דיני לולב, ובו ט' סעיפים

- א. לולב שנפרדו עליו זה מעל זה ולא נדלדלו כעלי החריות כשר אפילו לא אגדו. הגה: ומכל מקום מצוה מן המובחר בלולב שאין עליו פרודות לגמרי (המגיד ור"ן פרק לולב הגזול):
- ב. נפרצו עליו והוא שידלדלו משדרו של לולב כעלי החריות (דהיינו שאינן עולים עם השדרה אלא תלויין למטה (המגיד פרק ח')) פסול. הגה: וכל שכן אם נפרצו ונעקרו למטה מן השדרה דפסול אפילו אגדן (טור ור"ן פרק לולב הגזול). וכן אם נתקשו

לו אורח חיים כ"ט אלול הלכות לולב

העלין כעץ ואין יכולין לחברן אל השדרה פסול (טור ובית יוסף). וכל זה ברוב עלין אבל אם מיעוט עלין נעשו כך ושאר עלין נשארן ועדיין הלולב נשאר מכוסה בעלין כשר (ר"ן פ"ק לולב הגזול):

ג. בריית עלין של לולב כך היא כשהם גדלים גדלים שנים שנים ודבוקים מגבן וגב של שני עלין הוא הנקרא תיומת נחלקה התיומת (ברוב העלין) (טור ובית יוסף) פסולה היו עליו אחת אחת מתחלת ברייתו ולא היה תיומת או שכל עליו כפולים מצדו האחד וצד השני ערום בלא עלין פסול. הגה: ויש מפרשים לומר דאם נחלק העלה העליון האמצעי שעל השדרה עד השדרה מקרי נחלקה התיומת ופסול והכי נוהגין (תרומת הדשן סימן ל"ז). מיהו לכתחילה מצוה מן המובחר נוהגין ליטול לולב שלא נחלק העלה העליון כלל כי יש מחמירין אפילו בנחלק קצת ואם אותו העלה אינו כפול מתחלת ברייתו פסול (כל"ט):

ד. לא היו עליו זה על גב זה כדרך כל הלולבין אלא זה תחת זה אם ראש זה מגיע לעיקר שלמעלה ממנו עד שנמצא כל שדרו של לולב מכוסה בעלין כשר ואם אין ראשו של זה מגיע לצד עיקרו של זה או שאין לו הרבה עלין זה על זה אלא מכל צד יוצא אחד למטה סמוך לעיקרו ועולה על ראשו פסול:

ה. לולב שיבשו רוב עליו (או שדרתו) (טור) פסול ושיעור היבשות משיכלה מראה ירקות שבו וילבינו פניו. הגה: ויש אומרים דלא מקרי יבש אלא כשנתפרך בצפורן מחמת יבשותו (טור בשם התוספות) וכן נוהגין במדינות אלו שאין לולבין מצויין (הגהות מיימוני פ"ק ז):

אורה חיים א' תשרי הלכות לולב לו

סדר הלימוד ליום א' תשרי, א' דר"ה
יום י"ז משלשים יום קודם חג הסוכות

- ו. נקטם ראשו דהיינו שנקטמו רוב העלין העליונים פסול. הגה: ואם נקטם העלה העליון האמצעי שעל השדרה פסול (המגיד ור"ן פרק לולב הגזול). ודוקא דאיכא אחר אבל ליכא אחר מברכין עליו (מרדכי פרק ג' ומנהגים):
- ז. נסדק אם נתרחקו שני סדקיו זה מזה עד שנראו כשנים פסול. הגה: ואפילו לא נחלקה התיומת העליונה בענין שיפסל הלולב מכח נחלקה התיומת:
- ח. יש לו כמין קוצים בשדרתו או שנצמת ונכווץ או שהוא עקום לפניו שהרי שדרו כגב בעל הטוטרות פסול וכן אם נעקם לאחד מצדדיו פסול אבל אם נעקם לאחוריו כשר שזו היא ברייתו:
- ט. אם כפוף בראשו פסול ודוקא כששדרתו כפופה אבל עליו כפופים בראשו כמו שדרך להיות הרבה לולבים כשר:

סימן תרמו – דיני הדם, ובו י"א סעיפים

- א. הדס שנקטם ראשו כשר נשרו רוב עליו אם נשתיירו שלשה עלין בקן אחד כשר:
- ב. היו ענביו מרובות מעליו אם ירוקות כשר ואם אדומות או שחורות פסול ואם מיעטן כשר ואין ממעטים אותם ביום טוב לפי שהוא כמתקן עבר וליקטן או שליקטן אחד אחד לאכילה הרי זה כשר.
(ומיום ראשון ואילך כשר בכל ענין) (בית יוסף בשם אורחות חיים):

לח אורח חיים א' תשרי הלכות לולב

ג. ענף עץ עבות האמור בתורה הוא ההדס שעליו חופין את עצו כגון שלשה עלין או יותר בגבעול אחד אבל אם היו שני העלים בשוה זה כנגד זה והעלה השלישי למעלה מהם אין זה עבות אבל נקרא הדס שוטה. הגה: ופסול אפילו בשעת הדחק ואיכא מאן דאמר בגמרא דכשר ועל כן נוהגין באלו המדינות לכתחלה לצאת באלו ההדסים המובאים ואין ג' עלין בגבעול אחד ויש מי שכתב דהדסים שלנו אין נקראים הדס שוטה הואיל והם שנים על גבי שנים ואינן כהדס שוטה המוזכר בגמרא ולכן נהגו להקל כמו שכתבו מהר"י קלון ומהר"י איסרלן ז"ל בתשובותיהם:

ד. יצאו הרבה בקן אחד ונשרו מהם עד שלא נשארו אלא שלשה בקן אחד כשר אפילו נשרו רובם כגון שהיו שבעה ונשרו מהם ארבעה ונשארו שלשה:

ה. למצוה בעינן כל שיעור אורך ההדס שיהא עבות ולעיכובא ברובו (ואפילו אינו בראשו) (ט"ז):

ו. יבשו עליו פסול כמשו כשר:

ז. שיעור היבשות אפילו אם נפרך בצפורן אם עדיין ירוקים הם כשר ואינם נקראים יבשים אלא כשילבינו פניהם:

ח. יבשו רוב עליו ונשתיירו בראש כל בד מהג' בדין קן אחד ובו ג' עלין לחין כשר ויש מפרשים שאפילו אם מהג' שבחד קינא יבשו שנים ולא נשאר כי אם אחד לח כשר והוא שיהיה העלה שהוא מורכב על שניהם:

ט. אם אותם עלים שלא יבשו הם כמושין יש פוסלין ויש מכשירין:

י. נקטם ראשו כשר אפילו לא עלתה בו תמרה והוא הדין ליבש ראשו ויש פוסלין בנקטם ראשו. הגה: וטוב להחמיר במקום שאפשר באחר (סמג"ה). ולא מקרי נקטם אלא אם נקטמו העצים (ר"ן):

יא. אם אין לו אלא הדס שענביו מרובים מעליו ביום טוב נוטלו ואינו מברך עליו:

סימן תרמוז – דיני ערבה, ובו ב' סעיפים

א. ערבי נחל האמור בתורה הוא מין ידוע הנקרא כן עלה שלו משוך כנחל ופיו חלק וקנה שלו אדום (ואפילו בעודו ירוק כשר) (כ"פ יוסף). ורוב מין זה גדל על הנחלים לכך נקראו ערבי נחל ואפילו היה גדל במדבר או בהרים כשר ויש מין אחד דומה לערבה אלא שעלה שלו עגול ופיו דומה למסר (פירוש מגרה, סיג"ה בלע"ז) וקנה שלו אינו אדום וזהו הנקרא צפצפה והיא פסולה ויש מין ערבה שאין פי העלה שלה חלק ואינו כמסר אלא יש בו תלמים קטנים עד מאד כמו פי מגל קטן וזה כשר:

ב. ערבה שיבשה או שנשרו רוב עליה או שנקטם ראשה פסולה אבל כמושה או שנשרו מקצת עליה כשרה והרמב"ם מכשיר בנקטם ראשה:

סימן תרמח – דברים הפוסלים באתרוג, ובו כ"ב סעיפים

א. אתרוג היבש פסול ושיעור היבשות כשאינו מוציא שום ליחה ויבדוק על ידי שיעבור בו מחט ובו חוט ואם יש בו ליחה יראה בחוט (ואתרוג שהוא משנה שעברה

ודאי יבש הוא ופסול) (תרומת הדשן מהרי"ל סימן ה') :

ב. אתרוג שניקב נקב מפולש כל שהוא פסול ושאינו מפולש אם היה כאיסר פסול ואם חסר כל שהוא פסול ויש אומרים דגם בנקב מפולש בעינין חסרון משהו ושאינו מפולש בחסרון כאיסר. הגה: ונהגו להכשיר הנקבים שנעשו באילן על ידי קוצים אף על פי שיש בהם חסרון שזהו דרך גדילתן (תרומת הדשן סימן ל"ט) מיהו אם רואה שאין העור והבשר קיים תוך הנקב פסול לסברא הראשונה אף על פי שאינו מפולש ובשעת הדחק יש להקל כסברא האחרונה להכשיר חסרון שאינו כאיסר ואינו נקב מפולש (דעת ע"מ):

ג. מפולש יש מפרשים כפשוטו דהיינו שניקב מצד זה לצד זה ויש מפרשים שכיון שניקב עד חדרי הזרע שהגרעינים בתוכו מקרי מפולש :

ד. אתרוג שנימוח כל בשרו בפנים וקליפתו החיצונה קיימת וחדרי הזרע קיימים בפנים כשר ויש פוסלים :

ה. נסדק כולו מראשו לסופו אפילו אינו חסר כלום פסול אבל נשאר בו שזור למעלה ולמטה אפילו כל שהוא כשר ויש מי שאומר דדוקא מלמטה אבל בחוטמו אפילו כל שהוא פסול. הגה: ויש מחמירים לפסול בנסדק רובו וכל שלא נסדק רוב קליפתו העבה לא מקרי נסדק (כנינו נסים) :

אורח חיים ג' תשרי הלכות לולב מא

סדר הלימוד ליום ג' תשרי, צום גדלי'
יום י"ט משלשים יום קודם חג הסוכות

ו. נקלף הקליפה החיצונה שלו שאינו מחסרו אלא נשאר ירוק כמות שהוא ברייתו אם נקלף כולו פסול אם נשאר ממנו כל שהוא כשר ויש אומרים שצריך שישתייר כסלע:

ז. ניטל דדו והוא הראש הקטן ששושנתו בו פסול. הגה: ויש מחמירין אם ניטלה השושנתא דהיינו מה שאנו קורין פיטמא (כ"ז) וטוב להחמיר במקום שאפשר מיהו לענין דינא אין לפסול אלא אם כן ניטל הדד דהיינו העץ שראש הפיטמא עליו והראש נקרא שושנתא (סמג"ג). וכל זה דוקא בניטלה אבל אם לא היה לו דד מעולם כשר וכן הם רוב האתרוגים שמביאים במדינות אלו (הכ"א"ט):

ח. ניטל העץ שהוא תלוי בו באילן מעיקר האתרוג ונשאר מקומו גומא פסול. הגה: ואם ינטל קצת העץ ונשאר עובי כל שהוא שכל רוחב הגומא מכוסה כשר (ט"ו):

ט. עלתה חזזית (פירוש תרגום או ילפת או חזזון) עליו אם בשנים או בשלשה מקומות פסול ואם במקום אחד אם עלה על רובו פסול ואם על חוטמו אפילו כל שהוא פסול וחוטמו היינו ממקום שמתחיל להתקצר ולהתחדד כלפי ראשו:

י. יש אומרים דהא דבב' וג' מקומות פסול היינו דוקא כשנתפשט הנימור ברובו אף על פי שבשטה החברבורות הוא מיעוט אבל במיעוטו כגון שכולם

מב אורח חיים ג' תשרי הלכות לולב

מצד אחד של אתרוג כשר ויש פוסלים אפילו במיעוטו של צד אחד:

יא. אם הוא מחצה על מחצה במקום אחד יש מכשירים ויש פוסלים:

יב. מחוטמו ואילך דהיינו ממקום שמתחיל לשפע עד הפיטמא פוסל חזזית וכל שינוי מראה בכל שהוא ויש מי שאומר שהוא הדין דיבש פוסל שם בכל שהוא:

יג. חזזית הוא כמו אבעבועות ויש בו ממש שמקומו ניכר במישוש שהוא גבוה מהאתרוג. הגה: ולכן יש להכשיר אותן חזזית שקורין בלשון אשכנז מו"ל לפי שאינם גבוהים משאר האתרוג (מסרי"ל) ויש מי שכתב דיש להכשירם מטעם דנחשבים מראה אתרוג מאחר דרגילים להיות הרבה כך (פרומת הלשן סימן ל"ט):

יד. אם עלתה בו חזזית בענין שפסול או שהוא מנומר אם כשקולפו חוזר למראה האתרוג כשר (לאחר שנקלף ולא חסר כלום):

טו. נפל עליו מים בתלוש ותפח או סרח או שהוא כבוש בחומץ או מבושל או מנומר פסול:

טז. אם הוא שחור או לבן במקום אחד פוסל ברובו בשנים או בשלשה מקומות דינו כחזזית ליפסל אפילו במיעוטו:

יז. מקום שהאתרוגים שלהם כעין שחורות מעט כשרים ואם היו שחורים ביותר כאדם כושי הרי זה פסול בכל מקום:

יח. העגול ככדור פסול:

אורח חיים ד' תשרי הלכות לולב מג

סדר הלימוד ליום ד תשרי
יום כ' משלשים יום קודם חג הסוכות

יט. גדלו בדפוס ועשאו כמין בריה אחרת פסול עשאו
כמו ברייתו אף על פי שעשאו דפין דפין כשר:

כ. התיום דהיינו שגדל שנים דבוקים זה בזה כשר:

כא. הירוק שדומה לעשבי השדה פסול אלא אם כן חוזר
למראה אתרוג כשמשנהין אותו כשר:

כב. שיעור אתרוג קטן פחות מכביצה פסול אבל אם
כביצה אפילו אם הוא בוסר שעדיין לא נגמר פריו
כשר ואם היה גדול כל שהוא כשר:

סימן תרמט – דברים הפוסלים בארבעה מינים, ובו ו' סעיפים

א. כל ארבעה המינים פסולים בגזול ובגנוב בין לפני
יאוש בין לאחר יאוש אבל גזול וקנאו בלא סיוע
המצוה כגון גזל לולב ושיפהו כשר דקנייה בשינוי
מעשה ומיהו לא יברך עליו ויש מי שאומר דלא

מד אורח חיים ד' תשרי הלכות לולב

נפסל גזול וגנוב אלא לגנב ולגזולן עצמו אבל לאחרים כשר בשאר הימים חוץ מיום ראשון. הגה: ומשום זה יש ליזהר שלא יקצץ הישראל בעצמו אחד מארבעה מינים שבלולב לצורך לולבו דקרקע אינה נגזלת וסתם עכו"ם גוזלי קרקע הם ויבא בגזילה לידו אלא יקצצנו עכו"ם ויקנה מהם (תשובת הרשב"א סימן תתנ"ב, הגהות אשכנזי סוף פרק לולב הגזול). ואין חילוק בזה בין ארץ ישראל או חוצה לארץ (אור זרוע). לולב שאגדו עכו"ם ועשאו כשר כמו סוכת עכו"ם (מרדכי הלכות קטנות):

ב. וכן שאול ביום ראשון משום דבעינן לכם. הגה: והמודר הנאה מלולבו של חבירו או מלולבו של עצמו אינו יוצא בו ביום א' דלא הוי שלכם (תשובת רשב"א סימן תשמ"ו ותשמ"ז):

ג. וכן של עיר הנדחת ושל אשירה של ישראל פסול אבל של עבודת כוכבים לכתחלה לא יטול ואם נטל יצא מיום ראשון ואילך דלא בעינן לכם. הגה: ודווקא שלא נתכוין לזכות בו אבל אם נתכוין לזכות בו הוי ליה של ישראל דאינו יוצא בו ודוקא קודם שנתבטל אבל אם נתבטל ביד עכו"ם אפילו מכוין לזכות בו אחר כך יוצא בדיעבד (כבינו ירוחם נתיב ח' חלק ג' ור"ן). ועיין לעיל סימן תקפ"ז:

ד. גנות הצעירים של עובדי כוכבים וכיוצא בהם מבתי שמשיהם מותר ליטול משם לולב או שאר מינים למצוה (ואפילו האילן נטוע לפני עבודת כוכבים כל זמן שאין עובדין האילן) (כבינו ירוחם נתיב ח' חלק ג'):

אורח חיים ה' תשרי הלכות לולב מה

סדר הלימוד ליום ה תשרי
יום כ"א משלשים יום קודם חג הסוכות

ה. כל אלו שאמרנו שהם פסולים מפני מומין שביארנו או מפני גזל וגניבה ביום טוב הראשון בלבד אבל בשאר ימים הכל כשר. הגה: ויש פוסלין בגזול כל ז' ימים והכי נהוג אבל שאול יוצא בו (טור והמגיד בשם פוסקים). ומותר ליטול לולב של חבירו בלא דעת חבירו בשאר ימים דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה והוי כשאול (תרומת הדגן סימן ק' ופסקיו סימן קנ"ט). וחסר כשר בשאר ימים (טור). וניטל פטמתו או עוקצו דינו כחסר וכשר מיום ראשון ואילך (כצ"ח ירוחם נתיב ח' חלק ג'). מיהו אם נקבוהו עכברים לא יטלנו אף בשאר הימים משום מאוס (כל בו) עד שיסיר ניקור העכברים אבל אם היה יבש או מנומר שפסול כל שבעת ימים אף אם חתך היבשות או הנמור פסול כל שבעה הואיל ובא מכח פסול (הגהות אשרי פרק לולב הגזול). ומותר לכתחלה להתנות על אתרוג שיהיה כולו ליום ראשון ושאינו בודל ממנו כל בין השמשות של ליל שני ואילך ומותר אז לכתחילה לאכול ממנו מיום שני ואילך ולצאת ידי מצוה עם הנשאר (בית יוסף בשם הרא"ש) אלא שאין אנו בקיאים בתנאים כדלעיל בסוף סימן תרל"ח בהג"ה. והפיסול שהוא משום עבודת כוכבים או מפני שאותו אתרוג אסור באכילה או מפני שאינם מינם או שהם חסרים השיעור בין ביום טוב ראשון בין בשאר ימים פסול. (והזוית פוסלת כל שבעת הימים) (כצ"ח ירוחם נתיב ח' חלק ג' ור"ן פרק לולב הגזול). והעושים שני ימים טובים פסולי ראשון נוטלין בשני אבל ברוכי לא מברכינן. ואם יש לחבירו לולב ואתרוג כשר יברך על של חבירו מדעתו (דברי ע"מ):

ו. בשעת הדחק שאין נמצא כשר כל הפסולים נוטלין ואין מברכין. הגה: ויש מכשירין לולב יבש אפילו לברך עליו (כמב"ס פ"ק ח' והמגיד) וכן נוהגין לברך על לולבין יבשים אפילו בדאיכא אחרים לחים (אגור) אבל בשאר מינים אין לנהוג הכי. ויש מקילין אפילו בהדס יבש (הגהות מיימוני ומכ"כ) ויש לסמוך עלייהו בשעת הדחק ואף על גב דחסר כשר בשאר ימים אין לחתוך אתרוג לב' או ג' חלקים ולחלקו ולצאת בו אפילו בשעת הדחק דדוקא חסר ונשאר העיקר קיים כשר אבל כי האי גוונא מקרי חתיכת אתרוג ולא אתרוג (ר"ן ופסקי מהרא"י סימן נ"ב). וכל זה לענין לברך עליו אבל בלא ברכה יכול ליטול כל הפסולין ולא יברך עליהם (טור):

סימן תרנ – שיעור הדם וערבה, ובו ב' סעיפים

א. שיעור הדם וערבה ג' טפחים ושדרו של לולב ד' טפחים כדי שיהא שדרו של לולב יוצא מן ההדס טפח באמה בת ה' טפחים עשה אותה ששה צא מהם שלשה להדס נמצא שיעור הדם וערבה טפחיים ומחצה שהם י' גודלים ושיעור שדרו של לולב י"ג גודלים ושליש גודל ויש מי שאומר ששיעור שדרו של לולב י"ד גודלים ויש אומרים ששיעור הדם וערבה י"ב גודלים ושדרו של לולב ט"ז גודלים (וכן נוהגין לכתחלה):

ב. אין להם שיעור למעלה ויש מי שאומר שאפילו הוסיף באורך ההדס והערבה כמה צריך שיצא שדרו של לולב למעלה מהם טפח:

סימן תרנא – נטילת הלולב וברכתו, ובו ט"ו סעיפים

א. מצות ד' מינים שיטול כל אחד לולב אחד וב' ערבות וג' הדסים (ובמקום הדחק דליכא הדס כשר סגי ליה בחד דלא קטום) (בית יוסף סימן תרמ"ו בט"ס אורחות חיים). ומצוה לאגדם בקשר גמור דהיינו ב' קשרים זה על זה משום נוי ויכול לאגדם במין אחר ואם נשרו מהעלין בתוך האגודה בענין שמפסיק אין לחוש (דמין במינו אינו חוצץ אבל שלא במינו חוצץ על כן יזהר ליקח החוט שרגיל להיות סביב ההדס (מהרי"ט). ואם לא אגדו מבעוד יום או שהותר אגודו אי אפשר לאגדו ביום טוב בקשר גמור אלא אגדו בעניבה. הגה: יש מי שכתבו לעשות הקשר בדרך אחר שכורכין סביבות ג' מינים אלו ותוחבין ראש הכרך תוך העגול הכרוך (טור) וכן נוהגין. ויש לקשור ההדס גבוה יותר מן הערבה (מהרי"ט). וישפיל ההדס והערבה תוך אגוד הלולב כדי שיטול כל ג' מינים בידו בשעת ברכה (מהרי"ט). ויש שכתבו לעשות בלולב ג' קשרים וכן נוהגין (מרדכי פסק לולב הגזול):

מה אורח חיים ו' תשרי הלכות לולב

ב. יטול האגודה בידו הימנית ראשיהם למעלה ועיקריהם למטה והאתרוג בשמאלית:

ג. אטר נוטל לולב בימין כל אדם ואתרוג בשמאל כל אדם דבחר ימין ושמאל דעלמא אזלינן ולא בחר ימין ושמאל דידיה. הגה: ויש אומרים דאזלינן בחר ימין דידיה ויש ליטול הלולב בימין דידיה והאתרוג בשמאל דידיה (הכ"פ וכבינו ירוחם ומסרי"ו) וכן נהגו וכן עיקר ואם היפך יצא (מהרי"ל ומנהגים). ושולט בב' ידיו נוטל הלולב בימין ואתרוג בשמאל ככל אדם (כל (15):

ד. אדם שאין לו יד נוטל לולב בזרועו וכן האתרוג:

ה. יברך על נטילת לולב ושהחיינו קודם שיטול האתרוג כדי שיברך עובר לעשייתו או יהפוך האתרוג עד שיברך. הגה: ויברך מעומד (מהרי"ל וכל 15). ולא יברך רק פעם אחת ביום אף על פי שנוטלו כמה פעמים (מהרי"ו):

ו. לא יברך שהחיינו בשעת עשיית לולב אלא בשעת נטילתו:

ז. אם עשה בית יד ונתן בו הלולב ונטלו שפיר דמי דלקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה ובלבד שיהא דרך כבוד אבל אם אינו דרך כבוד כגון שנתן הלולב בכלי ונטלו לא יצא ואם כרך עליו סודר ונטלו או שכרך סודר על ידו ונטלו יש אומרים דלא יצא. הגה: ונהגו להחמיר להסיר התפילין (מהרי"ל) וטבעות מידם אבל מדינא אין לחוש הואיל ואין כל היד מכוסה בהן (אגודה פסק מקום שנהגו):

אורח חיים ז' תשרי הלכות לולב מט

סדר הלימוד ליום ז תשרי
יום כ"ג משלשים יום קודם חג הסוכות

ח. **ינענע בשעה שמברך וכן ינענע בהודו לה' פעם אחת** (ומנענעים בכל הודו שיאמרו) (טור והרא"ש) ובהודו לה' שבסוף שכופלים אותו שליח ציבור והצבור מנענעין שני פעמים וכן באנא ה' הושיעה נא מנענע שני פעמים לפי שכופלים אותו. הגה: ויש אומרים שהשליח ציבור מנענע גם כן כשיאמר יאמר נא ישראל כו' אבל לא ביאמרו נא וכן נהגו (הגהות אשרי פרק לולב הגזול ומסרי"ל ומנהגים):

ט. **הנענוע הוא שמוליך ידו מכנגדו והלאה וינענע שם ג' פעמים בהולכה וג' פעמים בהבאה** (טורף הלולב ומכסס העלין בכל ניענוע) (ר"ן פרק לולב הגזול) **ואחר כך מטה ידו לצד אחר ועושה כן וכן לכל צד מארבע צדדין ומעלה ומטה**. הגה: וההולכה וההבאה היא עצמה הנענוע כי מוליך ומביא שלש פעמים לכל רוח (טור בשם גאון). ומטיין ראש הלולב לכל צד שמנענע נגדו וכשמנענע למטה הופכו למטה ומקרי דרך גדילתן (בית יוסף) הואיל ומחזיק אותן בידו דרך גדילתן (בית יוסף). ויש מדקדקין שלא להפך הלולב כשמנענעין למטה (מהרי"ל ובית יוסף בשם אביו וכן שמוע ממהר"ר שגאן שראה כן ממהר"ר יעקב פולק וכן כתוב בכתבי האר"י). והמנהג כסברא ראשונה וכן נראה לי עיקר:

י. **יקיף דרך ימין בנענועו מזרחה דרום מערב צפון:**

יא. **צריך לחבר האתרוג ללולב בשעת נענועו ולנענע בשניהם יחד**. (וכל הנענועים אינן מעכבין ובאיזה דרך שנענע יצא בדיעבד):

יב. **ד' מינים הללו מעכבין זה את זה שאם חסר לו אחד מהם לא יברך על השאר אבל נוטלן לזכר בעלמא** (בין

ג אורח חיים ז' תשרי הלכות לולב

ביום א' בין בשאר ימים) (הרא"ש ורבינו ירוחם נתיב ח' חלק ג' מהרי"ק שורש מ"א).
ואם היו ארבעתן מצויים אצלו ונטלם אחד אחד יצא.
הגה: ובלבד שיהיו כולם לפניו (רמב"ם פ"ק ו'). ויטול הלולב תחלה
ויברך על הלולב ודעתו גם על האחרים (הרא"ש ור"ן ומשנת הרשב"א סימן
קנ"ו) ואם סח ביניהם צריך לברך על כל אחד בפני עצמו (הגהות
מיימוני):

יג. אם חסר לו אחד מהמינים לא יקח מין אחר במקומו:
יד. לא יוסיף מין אחר על ארבעת המינים משום בל
תוסיף:
טז. לא יטול יותר מלולב אחד ואתרוג אחד אבל בערבה
והדס מוסיף בה כל מה שירצה ויש מי שפוסל להניח
הדס שוטה בלולב נוסף על השלשה בדין עבות ויש
מתירין והמדקדקים אינם מוסיפים על שתי ערבות
ושלשה הדסים עבות:

סימן תרנב – זמן נטילת לולב, ובו ב' סעיפים

א. מצות לולב ביום ולא בלילה וכל היום כשר לנטילת
לולב שאם לא נטל שחרית יטלנו אחר כך ומכל מקום
זריזים מקדימים למצות ונוטלים אותו בבוקר וזמנו
הוא משתנף החמה ועיקר מצותו בשעת ההלל ואם
צריך להשכים לצאת לדרך נוטלו משעלה עמוד
השחר. הגה: והמדקדק יאחוז הלולב בידו כשנכנס מביתו לבית
הכנסת גם בשעת התפלה וכן יחזירו לביתו כדי לחבב המצוה
(טור):

ב. אסור לאכול קודם שיטלנו ואם שכח ואכל ונזכר על
שלהנו ביום הראשון שהוא מן התורה יפסיק אפילו
יש שהות ביום ליטלו אחר שיאכל ומיום ראשון
ואילך אם יש שהות ביום לא יפסיק ואם לאו יפסיק.
הגה: ואם התחיל לאכול יותר מחצי שעה קודם שהגיע זמן חיובו
אפילו ביום ראשון אין צריך להפסיק בדאיכא שהות ביום (כ"ן פק
לולב סגול):

סימן תרנג – הדם אסור להריח בו, ובו ב' סעיפים

א. הדם של מצוה אסור להריח בו אבל אתרוג של מצוה
מותר להריח בו מן הדין אלא שלפי שנחלקו אם
מברכים עליו אם לאו יש לא יש למנוע מלהריח בו:
ב. עבד להושענא ולא אגבהה למיפק בה שריא בהנאה:

סימן תרנד – שיכול להחזיר הלולב במים ביום טוב, ובו סעיף אחד

א. מקבלת אשה הלולב מיד בנה או מיד בעלה
ומחזירתו למים ותוסיף עליו מים אם צריך אבל לא
תחליף המים ובחול המועד מצוה להחליפם כדי

שישאר לה והדור. הגה: ונוהגין ליקח כל יום חול המועד ערבה חדשה ולקשרה בלולב והוא הדור מצוה:

סימן תרנה – גוי שהביא לולב, ובו סעיף אחד

א. נכרי שהביא לולב לישראל מחוץ לתחום מותר ליטלו אפילו מי שהובא בשבילו. הגה: ועיין לעיל סימן תקפ"ו סעיף כ"א וכ"ב וסימן ש"ז סעיף ג' אם מותר לומר לנכרי לילך אחריו או לחלל יום טוב בשבילו:

סימן תרנו – שצריך לחזור אחרי הידור מצוה בקניית האתרוג, ובו סעיף אחד

א. אם קנה אתרוג שראוי לצאת בו בצמצום כגון שהוא כביצה מצומצמת ואחר כך מצא גדול ממנו מצוה להוסיף עד שליש מלגיו בדמי הראשון כדי להחליפו ביותר נאה ויש מי שאומר שאם מוצא שני אתרוגים לקנות והאחד הדר מחבירו יקח ההדר אם אין מייקרים אותו יותר משליש מלגיו בדמי חבירו. הגה: ומי שאין לו אתרוג או שאר מצוה עוברת אין צריך לכזבו עליהם הון רב וכמו שאמרו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש אפילו מצוה עוברת (הרא"ש ורבינו יוחס נתיב י"ג חלק ב'). ודווקא מצות עשה אבל לא תעשה יתן כל ממונו קודם שיעבור (הרשב"א והראב"ד) (ועיין לקמן סוף סימן תרנ"ח בהג"ה):

סימן תרנז – דין קטן היודע לנענע לולב, ובו סעיף אחד

א. קטן היודע לנענע לולב כדינו אביו חייב לקנות לו
לולב כדי להנכו במצוות:

סימן תרנח – דיני לולב ביום טוב ראשון, ובו ט' סעיפים

א. מן התורה אין מצות לולב חוץ למקדש אלא יום
ראשון וחכמים תקנו שיהא ניטל בכל מקום כל
שבעה:

ב. ביום שבת אינו נוטל אפילו אם הוא יום ראשון. הגה:
ואסור לטלטל הלולב בשבת דהוי כאבן (ר"ן סוף פקק לולב הגזול והמגיד פקק
ד' וכל צו) אבל האתרוג מותר בטלטול דראוי להריח בו ואסור ליתנו
על הבגד אפילו ביום טוב דמוליד ריחא (מהרי"ל):

ג. אין אדם יוצא ידי חובתו ביום ראשון בלולב של
חבירו שהשאלו דבעינן לכם משלכם ואפילו אמר לו
יהא שלך עד שתצא בו ואחר כך יהא שלי כבתחלה
לא יצא דהוי כמו שאול ואם נתנו לו במתנה מותר:

ד. נתנו לו על מנת להחזירו הרי זה יוצא בו ידי חובתו
ומחזירו שמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה ואם לא
החזירו לא יצא אפילו נתן לו את דמיו ואפילו נאנס
מידו וכן אם החזירו לאחר זמן מצותו לא יצא. הגה:
ומותר לתת לו אתרוג במתנה על מנת שלא יקדישנו דלא גרע

ה. נתנו לו סתם הוי כאילו אמר לו על מנת שתחזירהו לי דמסתמא על דעת כן נתנו לו כיון שצריך לצאת בו שאין לו אחר ואם לא החזירו לא יצא. הגה: וצריך לחזור וליתנו לבעליו במתנה כדי שיהיה של בעלים ויצאו בו (כח"ס וכו"מ ירוחם נתיב ת' חלק ד'). ומיהו אפילו לא החזירו לידו אלא לאחר ואחר לאחר והאחרון מחזירו לבעלים יצא:

ו. לא יתננו ביום ראשון לקטן קודם שיצא בו מפני שהקטן קונה ואינו מקנה לאחרים מן התורה ונמצא שאם החזירו לו אינו מוחזר ויש מי שאומר שאם הגיע לעונת הפעוטות מותר ואם תופס עם התינוק כיון שלא יצא מידו שפיר דמי:

ז. שותפים שקנו לולב או אתרוג בשותפות אין אחד מהם יוצא בו ידי חובתו ביום הראשון עד שיתן לו חלקו במתנה. הגה: ודוקא שלא קנו לצורך מצוה אבל אם קנו לצורך מצוה יוצאים בו מסתמא דאדעתא דהכי קנאוהו (סמג"ד):

ח. האחים שקנו אתרוגים מתפיסת הבית ונטל אחד מהם אתרוג ויצא בו אם יכול לאוכלו ואין האחים מקפידים בכך יצא ואם היו מקפידים לא יצא עד שיתנו לו חלקם במתנה ואם קנה זה אתרוג וזה פריש או שקנו כאחד אתרוג רמון ופריש מתפיסת הבית אינו יוצא באתרוג עד שיתנו לו חלקם במתנה ואף על פי שאם אכלו אין מקפידים עליו מפני שכל שאין שם מאותו המין אין מחילתם בסתם מועלת אבל כשיש שם מאותו המין אפילו היה מעולה מאחרים מחילתם בסתם מועלת לפי שאינם מקפידים:

ט. מה שנוהגים במקום שאין אתרוג מצוי שכל הקהל קונים אתרוג בשותפות הטעם מפני שכיון שקנאוהו לצאת בו מסתמא הוי כאילו פירשו שכל הקהל נותנים חלקם לכל מי שנוטלו לצאת בו על מנת שיחזירוהו להם. הגה: וגובין מעות אתרוג לפי ממון דהדור מצוה מונח טפי על עשירים מעל עניים ואשה פטורה מליתן למעות אתרוג הואיל ואינה חייבת בו (תשובת מהר"ל סימן י). וכל אדם ישתדל ויהא זריז במצוה לקנות לו אתרוג ולולב לבד כדי לקיים המצוה כתקנה (הגהות מיימוני סוף הלכות לולב):

סימן תרנטו – סדר קריאת התורה בסוכות, ובו סעיף אחד

א. מוציאים שני ספרים באחד קורין שור או כשב בפרשת אמור ובשני קורא המפטיר קרבנות המוספין ובחמשה עשר לחדש השביעי ומפטיר בזכריה הנה יום בא וכו':

סימן תרס – סדר היקף הבימה, ובו ג' סעיפים

א. נוהגים להעלות ספר תורה על (הבימה) ולהקיפה פעם אחד בכל יום ובשביעי מקיפים אותה שבעה פעמים

נו אורח חיים י' תשרי הלכות לולב

זכר למקדש הגה: ומוציאים שבעה ספרי תורה על הבימה ביום שביעי (מסעי"ל) ויש מקומות שמוציאים כל ספרי תורה שבהיכל (מנהגים) (והכי נוהגין במדינות אלו) **שהיו מקיפים את המזבח וההקפות לצד ימין.** (ובשבת אין מקיפים) (טור) (ואין מוציאים ספר תורה על הבימה):

ב. נוהגים להקיף אף מי שאין לו לולב. הגה: ויש אומרים שמי שאין לו לולב אינו מקיף וכן נוהגין (טור בשם רש"י ור"ן פק לולב). וביום השביעי נוטלין הערכה עם הלולב להקיף (בית יוסף). מי שאירע לו אבל בחג אינו מקיף וכן אבל כל י"ב חודש על אביו ואמו (כל"ט) וכן נהגו:

ג. יש מי שאומר שאין אומרים הושענא בשבת ולא נהגו כן:

סימן תרסא – בליל יום טוב שני אומר שהחיינו לפני ברכת לישוב בסוכה, ובו סעיף אחד

א. בליל יום טוב שני אומר קידוש וזמן אחריו מיד ואחר כך ברכת סוכה (זו דעת הרא"ש וכן ראוי לנהוג):

סימן תרסב – סדר תפלת יום ב' של סוכות, ובו ג' סעיפים

א. ביום שני מברך על נטילת לולב וכן בכל שאר ימים:
ב. אינו מברך זמן ביום שני על הלולב אלא אם כן חל יום ראשון בשבת:

ג. מוציאים שני ספרים וקורין בהם פרשיות שנקראו
אתמול ומפטיר במלכים ויקהלו עד בהוציאי אותם
מארץ מצרים:

סימון תרסג – סדר תפלת חול המועד, ובו ג' סעיפים

א. בחול המועד מוציאים ספר תורה וקורין בו ארבעה
בקרבות החג שבפרשת פנחס וביום ראשון של חול
של מועד קורא כהן וביום השני ולוי וביום השלישי
וישראל חוזר וקורא וביום השלישי והרביעי קורא
ספיקא דיומא וביום השני וביום השלישי ועל דרך זה
קורים בשאר ימים. הגה: ויש אומרים ששנים הראשונים
קורין בספיקא דיומא והשלישי קורא ביום המחרת והרביעי חוזר
וקורא כל ספיקא דיומא דהיינו מה שקראו שנים הראשונים וכן
אנו נוהגין וביום השביעי הכהן קורא ביום החמישי לוי ביום
הששי ישראל ביום השביעי והרביעי קורא ביום הששי וביום
השביעי וכן אנו נוהגין (כ"ז ב"ב כ"ז א' ומכ"ז ומנהגים). ובארץ
ישראל שאין שם ספיקא דיומא אין קורים בכל יום
אלא קרבן היום בלבד כי ביום ב' הוא א' לחולו של
מועד קורא כהן וביום השני והשלשה העולים אחריו
חוזרים וקורים אותה פרשה עצמה ועל דרך זה בכל
יום משאר הימים:

ב. שבת של חולו של מועד ערבית ושחרית ומנחה
מתפלל של שבת ואומר יעלה ויבא בעבודה ובמוסף

אומר אתה בחרתנו ומפני הטאינו את יום המנוח הזה
את יום חג הסוכות הזה וחותם מקדש השבת וישראל
והזמנים. הגה: ונוהגין לומר קהלת בשבת של חול המועד או
בשמיני עצרת אם איקלע בשבת (מסעי"ט) ועיין לעיל סימן ת"צ:
ג. מוציאין שני ספרים באחד קורין ראה אתה אומר אלי
ומפטיר קורא קרבנות של ספיקא דיומא ומפטיר
ביחזקאל והיה ביום בוא גוג:

סימן תרסד – סדר יום הושענא רבה, ובו י"א סעיפים

א. ביום שביעי שהוא הושענא רבה נוהגים להרבות
במזמורים כמו ביום טוב. הגה: ואין אומרים נשמת
ואומרים מזמור לתודה ואומרים אין כמוך שמע ישראל וכו' כמו
ביום טוב ואומרים קדיש שלאחר תפלת מוסף בנגון יום טוב ואין
רגילין לעשות מלאכה של חול עד אחר יציאה מבית הכנסת ויש
לומר פזמון זכור ברית כשיש מילה בהושענא רבה ואומרים אותו
קודם אנא אזון חין כו' כתבו הראשונים ז"ל שיש סימן בצל
הלבנה בליל הושענא רבה מה שיקרה לו או לקרוביו באותה
השנה ויש מי שכתב שאין לדקדק בזה כדי שלא ליתרע מזליה
גם כי רבים אינם מבינים הענין על בוריו ויותר טוב להיות תמים
ולא לחקור עתידות כן נראה לי. ומרבים קצת בנרות כמו
ביום הכיפורים. הגה: והמדקדקים נוהגים לטבול עצמן קודם
עלות השחר כמו בערב יום הכיפורים (מנכ"ט). ויש נוהגים ללבוש
הקיטל כמו ביום כיפור לפי שבחג נדונים על המים. ונוהגים
להתיר בו אגודו של לולב ומקיפים ז' פעמים ומרבים
תחנונים על המים:

אורח חיים י"ב תשרי הלכות לולב נט

סדר הלימוד ליום יב תשרי
יום כ"ח משלשים יום קודם חג הסוכות

ב. ונוטלים ערבה ביום זה מלבד ערבה שבלולב ואין מברכין עליה. הגה: ונהגו ששמש בית הכנסת מביא ערבה למכור כמו שהיה המנהג בזמן שבית המקדש קיים (ר"ן פקק לולב וערכה):

ג. יש מי שאומר שאף ביום זה מקיפים בלולב ולא בערבה ולא נהגו כן אלא להקיף בו גם בערבה:

ד. שיעור ערבה זו אפילו עלה אחד בכד אחד. הגה: מיהו מכוער הוא להיות עלה אחד בכד אחד (טור נקט רב הא"י) על כן נהגו לעשות ההושענות יפים משום זה אלי ואנוהו. ושיעור ארכה כשיעור אורך ערבה שבלולב. הגה: וכל הפוסל בערבה שבלולב פוסל בערבה זו (מדברי ר"ן פקק לולב וערכה). וחובט בה על הקרקע או על הכלי פעמיים או שלש. הגה: ויש אומרים שצריך לנענע בה (טור נקט רמ"א) ונהגו לעשות שתיהן מנענעין בה ואחר כך חובטין אותה:

ה. ואינה ניטלת אלא בפני עצמה שלא יאגוד דבר אחר עמה אבל אם יש בידו דבר אחר אין לחוש:

ו. אין אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב אפילו הגביה אותה שני פעמים אחד לשם לולב ואחד לשם ערבה ויש אומרים שיוצא בה:

ז. יש מי שאומר שאינו יכול ליטלה עם הלולב בשעה שהוא יוצא בה ידי חובתו עד אחר שיברך ויטול וינענע בתחלה ואם נטלה עובר משום בל תוסיף ואחר הנענוע הראשון יכול הוא ליטלה עם הלולב וכל שכן

ס אורח חיים י"ב תשרי הלכות לולב

בשעת הקפה ואף על פי שמה שכתב שאם נטלה עובר משום בל תוסיף טעות הוא בעיני מכל מקום אין הפסד לחוש לדבריו וכתב עוד דגם אחר נטילה ונענוע צריך לתפוס הערבה לבדה להכיר שהיא חובה ובשעת החבטה יטלנה בפני עצמה ויוצא בה ידי חובתו. הגה: והמנהג פשוט ליטול הערבה עם הלולב בשחרית בשעת הנענוע ובשעת הקפה עד שעת החבטה ונוטלים הערבה לבדה. ויותר טוב שלא ליטלה עם הלולב כלל. ואף הנוטלה עם הלולב נראה לי דלאחר שהקיף יסיר הלולב מידו ויאחוז הערבה שהם ההושענות שעושין לבד כל זמן שאומרים תחנונים על המים ומנענעים ההושענות בשעה שאומרים ההושענות ואחר כך חובטים אותם:

ח. יש מי שאומר שהושענא שבלולב אף על פי שנזרקת אין לפסוע עליה (ועיין לעיל סימן כ"א גבי ציצית):

ט. יש מי שאומר שאסור ליהנות מן הערבה לאחר נטילתה אם לא התנה עליה מעיקרא דלכולא יומא אתקצאי למצותה. הגה: ונהגו להצניע ההושענות לאפיית מצות כדי לעשות בה מצוה (מהרי"ו ומהרי"ט):

י. יש מי שאומר שיש ליזהר שלא יקוץ ישראל ערבה למצוה משדה עכו"ם אפילו ברשות העכו"ם:

יא. אם חל יום הושענא רבה ביום א' וקצצו עובדי כוכבים ערבה בשבת והביאו כשרה. הגה: מיהו אם צוה ישראל לקוצצה ואיכא פרהסיא בדבר יש להחמיר אם יש לו ערבה אחרת (בית יוסף בשם תשובת רשב"א):

סימן תרסה – אתרוג אסור לאכול בשביעי, ובו ב' סעיפים

א. אתרוג בשביעי אסור שהרי הוקצה לכל שבעה ואפילו נפסל אחר שעשה בו מצוה אסור כל שבעת ימים ובשמיני עצרת מותר ובחוצה לארץ שעושים שני ימים טובים של גליות אסור אף בשמיני ומותר בתשיעי ואפילו חל להיות באחד בשבת ויש אוסרים בחל להיות באחד בשבת:

ב. הפריש שבעה אתרוגים לשבעה ימים כל אחד יוצא בו ואוכלו למחר אבל ביומו אסור שהוקצה לכל אותו היום:

סימן תרסו – דיני סוכה ביום השביעי, ובו סעיף אחד

א. אף על פי שגמר מלאכול ביום השביעי שחרית לא יסתור סוכתו אבל מוציא הוא את הכלים ממנה מן המנחה ולמעלה ומתקן את הבית לכבוד יום טוב האחרון ואם אין לו לפנות כליו ורוצה לאכול בה בשמיני צריך לפחות בה מקום ארבעה על ארבעה לעשות היכר שהוא יושב בה שלא לשם מצות סוכה שלא יהא נראה כמוסיף. הגה: ואם רוצה לאכול בסוכה

אחר החג אין צריך לפחות בה דלא נראה כמוסיף רק ביום שמיני (מנהגים). ואם הוצרך לסעוד בשאר היום צריך לאכול בסוכה שמצותה כל שבעה בחוצה לארץ שצריך לישב בה בשמיני גמר מלאכול ביום השמיני מוריד כליו ומפנה אותם ממנה ואם אין לו מקום להוריד את כליו ורוצה לאכול בה בתשיעי אינו יכול לפחות בה מפני שהוא יום טוב ומה יעשה להיכרא אם היתה קטנה שאסור להניח בה הנר בשאר הימים יניחנו בה ואם היא גדולה שמותר להניח בה הנר מכניס בה קדרות וקערות וכיוצא בהם כדי להכיר שהיא פסולה ושכבר נגמרה מצותה:

סימן תרסז – סוכה ונוייה אסורין גם כל שמיני, ובו סעיף אחד

א. סוכה ונוייה אסורים גם בשמיני ובחוצה לארץ שעושים שני ימים טובים אסור גם בתשיעי שהוא ספק שמיני ואם הל שבת במוצאי יום טוב האחרון של חג נוהגים שלא להסתפק מנוי סוכה עד מוצאי שבת ויש מתירים. הגה: ויש שנהגו כשהיו יוצאים מן הסוכה היו אומרים יהי רצון שנזכה לישב בסוכה של לוינתן (כל"ו). ואסור להכין ביום טוב לצורך ליל יום טוב ולכן אסור להעמיד השלחנות והספסלים בבית לצורך הלילה דהוי הכנה (סגסות מיימוני ומסרי"ל):

סימן תרסה – סדר תפלת ליל שמיני ויומו, ובו ב' סעיפים

א. ליל שמיני אומר בתפלה ותתן לנו את יום שמיני חג העצרת הזה. הגה: ואנו נוהגין שאין אומרים חג בשמיני דלא מצינו בשום מקום שנקרא חג אלא אומרים יום שמיני עצרת (מנכ"ס). ובחוצה לארץ אוכלים בסוכה בלילה וביום מפני שהוא ספק שביעי ואין מברכין על ישיבתה ומקדשין ואומרים זמן:

ב. שחרית מוציאין שלשה ספרים וקורין באחד מוזאת הברכה עד סוף התורה ובשני בראשית עד אשר ברא אלהים לעשות ובשלישי ביום השמיני עצרת ומפטירין ויהי אחרי מות משה ובמקום שעושין שני ימים טובים אין מוציאין ביום הראשון אלא שני ספרים וקורין באחד חמשה בפרשת ראה מכל הבכור ואם הוא שבת קורין ז' ומתחילין עשר תעשר והמפטיר קורא בשני ביום השמיני עצרת ומפטיר במלכים ויהי ככלות שלמה ומחזיר הספרים ואומר קדיש ומכריז משיב הרוח ומוריד הגשם:

סימן תרס"ט – סדר יום שמחת תורה, ובו סעיף אחד

א. במקום שעושין שני ימים טובים ליל תשיעי מקדשין ואומרים זמן ולמחר מוציאין ג' ספרים וקורין באחד וזאת הברכה עד סוף התורה ובשני בראשית עד אשר ברא אלהים לעשות ובשלישי קורא המפטיר כמו אתמול ומפטיר ויהי אחרי מות משה. הגה: וקורין יום טוב האחרון שמחת תורה לפי ששמחין ועושין בו סעודת משתה לגמרה של תורה ונוהגין שהמסיים התורה והמתחיל בראשית נודרים נדבות וקוראים לאחרים לעשות משתה (ט"ו). ועוד נהגו במדינות אלו להוציא בשמחת תורה ערבית ושחרית כל ספרי תורה שבהיכל ואומרים זמירות ותשבחות וכל מקום לפי מנהגו ועוד נהגו להקיף עם ספרי התורות הבימה שבבית הכנסת כמו שמקיפים עם הלולב והכל משום שמחה ונהגו עוד להרכות הקרואים לספר תורה וקורין פרשה אחת הרבה פעמים ואין איסור בדבר (מנהגים וריב"ש סימן פ"ד). עוד נהגו לקרות כל הנערים לספר תורה וקורים להם פרשת המלאך הגואל וגו' ובלילה קורין בספר תורה הנדרים שבתורה וכל מקום לפי מנהגו. עוד נהגו לסיים התורה אף על קטן העולה אף על גב דיש אומרים דדוקא תלמיד חכם צריך לסיים (מלכ"י הגסות קטנות) בזמן הזה שהחזן קורא אין לחוש (דכ"י ע"מ). במקום שאין להם רק שני ספרי תורה קורין בראשונה וזאת הברכה ובשניה בראשית וחוזרין ולוקחין הראשונה לעניינינו של יום וכן עושין כל מקום דבעינן ג' ספרי תורה ואין להם רק שתיים (מ"א כ"ב):